

Concept deelverslag van het verhandelde in de Controlemcommissie (CC)

van 5-6-2026

betreffende Statenvoorstel inzake Jaarstukken 2025, brief GS van 31 maart 2026 (GS DOC-00902415)

Statenkenmerk	G-26-015	Maastricht	5-6-2026

De voorzitter: Dan gaan we naar punt 1.7, financiën. Dan gaan we automatisch naar punt 1.7.1, Statenvoorstel inzake Jaarstukken 2025. Een hartelijk welkom aan mevrouw Bovendeerd en de heer Meeuwissen van BDO. Van harte welkom. Zoals u in de agenda heeft kunnen lezen, zal de Statenonderzoeker een korte toelichting geven op zijn analyse. Daarna zal de accountant een toelichting geven op het accountantsverslag. Hierna behandelen we het Statenvoorstel in twee termijnen met een spreekijd in de eerste termijn van maximaal vijf minuten. Ik benadruk hierbij dat we het Statenvoorstel zoals gebruikelijk technisch behandelen. De politieke behandeling vindt plaats in de Statenvergadering. Dan geef ik nu het woord aan de heer Bodewitz voor een korte toelichting op de analyse. Mijnheer Bodewitz, aan u het woord.

De heer Bodewitz: Ja, dank u wel, voorzitter. Laat ik beginnen met iets heel positiefs: er is een positief resultaat geboekt door de Provincie van € 85,3 miljoen. Ik maak meteen de aantekening daarbij dat er sprake is van onderbesteding voor een bedrag van € 55 miljoen. Maar ook daar heb ik iets positiefs over te melden, want vorig jaar was dat € 105 miljoen. Dus we gaan denk ik wel de goede kant op. Als je het hebt over de onderbesteding zijn aandachtspunten voldoende capaciteit en misschien een wat scherpere inventarisatie vooraf bij bepaalde projecten. We hebben heel veel te maken met externe afhankelijkheden. De inschatting daarvan is soms lastig, maar het zou mooi zijn als dat wat meer op elkaar kan worden afgestemd. Effectief programmamanagement en realisme zijn denk ik de woorden die belangrijk zijn om die onderbesteding nog verder omlaag te drukken. In de vorige Controlemcommissie is aangegeven waar ik in de analyse samen met Lieke Devue op in zou gaan. Toen zijn ook een aantal punten ingebracht door u als Controlemcommissie. Die hebben we meegenomen. Die punten zijn uitgewerkt in 4.6. Dat heeft u wellicht gezien. De BBV-kengetallen hebben we korter behandeld dan vorig jaar. Dat was ook uw vraag: ga daar niet al te diep op in. Die zijn nog steeds goed. Als je Limburg vergelijkt met het landelijke beeld, dan doet Limburg het gewoon goed. Limburg is financieel gezond, maar op sommige vlakken is er wel sprake van toenemende druk. Desondanks steken we nog steeds boven het landelijke gemiddelde uit. Ik wil er eentje noemen: de netto schuldquote, de schuld ten opzichte van eigen middelen, gecorrigeerd voor de leningen die de Provincie heeft verstrekt. Dat laat ook nog steeds een overschot zien. Er wordt ook geen aantrekking van financiering verwacht tot 2030. Mocht dit onverhoopt wel nodig zijn, dan zijn dit kortlopende kasgeldleningen op basis van Euribor. Maar waarschijnlijk is dat niet nodig. Er is ook nog een onbenutte belastingcapaciteit voor de motorrijtuigenbelasting. Die is ook gestegen van € 79,8 miljoen in 2025 naar € 89 miljoen in 2026. Daar zit ruimte, maar uiteraard is het een politieke afweging of die ruimte ook daadwerkelijk benut gaat worden. Voor een deel heeft onze analyse ook een samenvattend karakter, met name daar waar we die acht beleidskaders bespreken. Dat lichten we toe. Of ieder beleidskader smart werkt; dat gaat beter dan vorig jaar. Daar zit een duidelijke verbetering in. Wel moet hierbij gezegd worden: met uitschieters naar boven en naar beneden. Over het algemeen blijft er in de verschillende beleidskaders geld over. Dat heeft natuurlijk te maken met die onderbesteding. Er is één uitzondering: het beleidskader 'Nieuwe

energie en leefmilieu' kent een nadelig verschil van € 22,8 miljoen. Dat heeft natuurlijk ook met name te maken met de voorziening die is getroffen voor het LEF van € 28 miljoen. Het weerstandsvermogen van de Provincie is € 927 miljoen. Slechts voor € 35 miljoen zijn nog geen maatregelen getroffen, dus dat is een te verwaarlozen risico. Om de beleidsdoelen en de realisatie te kunnen volgen, moet er scherp meerjarig gestuurd worden, moet er expliciete fasering van grote projecten zijn en wellicht ook koppeling van prestatie-indicatoren en financiële consequenties. Daar wordt hard aan gewerkt. Daar is ook in de feitencontrole met Financiën over gesproken. Zover zijn we nog niet helemaal, maar ook daar gaan we de goede kant op. Er ontbreekt een eenduidig overzicht van cumulatieve exposure, dus een totaaloverzicht van de risico's, rekening houdend met fasering, stop-loss-criteria, cofinanciering en garanties. Een advies dat wij ook hebben meegenomen in onze analyse is: probeer een cumulatieve risicoanalyse aan de Staten te presenteren, zodat er wat meer zicht op komt waar de risico's zitten, worst case en plausibel, met liquiditeitsprognoses wellicht erbij, de kapitaalbehoefte en eventueel exitstrategieën voor risicovolle projecten. Er is, zoals ik al zei, een voorziening getroffen van € 28 miljoen voor het Limburgs Energie Fonds. Die portefeuille staat onder druk. Dat is bekend. We zitten ook in een consolidatiefase daar. Uiteraard worden daar verliezen verwacht bij de afbouw. Vandaar dat die reserve is gevormd. Normaal gesproken heeft de vorming van een voorziening een negatief effect op het resultaat. Een onttrekking heeft geen invloed. In dit geval is die voorziening getroffen uit de risicoreserve. Die risicoreserve daalt daardoor, maar daardoor is de invloed op het resultaat nihil. Maar er is wel een voorziening gevormd. Er heeft een afwaardering plaatsgevonden – dat heeft u ook gezien – op MAA van € 19,26 miljoen, € 9,48 miljoen gepland conform begroting met een aanvullende afwaardering van € 9,78 miljoen gedekt uit de risicoreserves. We hebben bij de feitencontrole met Financiën begrepen dat dit vooral heeft te maken met verwatering van het aandelenbelang. Provincie Limburg had 100%. Dat is 60% geworden. Dat is de reden dat die afwaardering heeft plaatsgevonden. Ik begrijp dat de accountant dat ook heeft geadviseerd. Als je het hebt over nieuwe en aanvullende investeringen in verbonden partijen, dan gaat het om een bedrag van € 36,3 miljoen: Brightlands € 22,1 miljoen, MAA € 9,4 miljoen en overig nog € 4,8 miljoen. De waardevermindering van die deelnemingen en verbonden partijen is € 23,4 miljoen. Dat was in 2024 € 22,7 miljoen. De belangrijkste post daarin is weer MAA, die € 19,26 miljoen. De risicoreserve – dat is ook opgenomen in de jaarrekening – is gedaald van € 116,9 naar € 102,9 miljoen. Er is € 18 miljoen gedoteerd, € 23,4 miljoen afgewaardeerd, met nog een onttrekking van € 8,6 miljoen en die voorziening van € 28 miljoen die ik net heb genoemd. Het zou mooi zijn – dat is eigenlijk meer een wens – als we nog wat meer inzicht zouden krijgen in de individuele posten die in die risicoreserve worden opgenomen. Dat is wat ik wilde zeggen. Ik wil het cluster Financiën danken voor de samenwerking. Het was een zeer drukke periode. Wij hadden veel vragen. Die zijn toch allemaal op tijd beantwoord, zodat wij twee weken geleden konden publiceren. Dank daarvoor. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u, mijnheer Bodewitz. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Bovendeerd en mijnheer Meeuwissen. Wie van u mag ik het woord geven? Mijnheer Meeuwissen, aan u het woord.

De heer Meeuwissen: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik wil de belangrijkste bevindingen uit het accountantsverslag toelichten, te zien op pagina 5, aan de hand van het dashboard. U heeft ook een managementletter gekregen. Die is al een aantal maanden geleden gepubliceerd naar aanleiding van onze interim-controle. Weet dat wij een opvolging hebben gedaan van bevindingen die daarin stonden. Die hebben hier al dan niet een plek gekregen waar nodig. Ik wil even kijken naar dat dashboard op pagina 5. Wat ik al zei, we hebben een goedkeurende verklaring verstrekt. Dat betekent dat alle stukken

voldoen aan de eisen, aan het BBV et cetera. Ook de WNT is nageleefd. De SiSa-verantwoording ziet er goed uit. Wat dat betreft is het een stuk om het politieke debat over te voeren, zeg ik altijd. De materialiteit is dit jaar bepaald op die € 12,9 miljoen. Die is naar 2% het afgelopen jaar verhoogd, zoals bekend. Dat is ook landelijk bepaald. Daar hebben jullie als Provincie aan voldaan. Dat is tevens ook die verantwoordingsgrens, het bedrag van je rechtmatigheidsverantwoording in het stuk zelf. Dan de bevindingen. Dan heb ik het over wat mijnheer Bodewitz net al aangaf: de afwaarderingen rondom de luchthaven en het LEF, die in lijn zijn gebracht met de positie en het eigen vermogen van de verschillende verbonden partijen. Dat heeft uiteraard geld gekost. Daar had je ook in het verleden voor gespaard middels die risicoreserve. Uiteindelijk is dat dan ook op een goede manier geland in de jaarstukken. Rechtsboven een korte analyse van het resultaat. In jullie jaarstukken staat uiteraard een heel uitvoerige analyse. Waar zitten nou de belangrijkste verschillen in? Als je kijkt naar het saldo dat over is gebleven; de termen die ook net werden genoemd als je het hebt over realistisch begroten ... Wat is onze ambitie? Wat is onze uitvoeringskracht? De afhankelijkheid van derde partijen komt ook in dit saldo weer terug. Uiteraard ook van ons het advies, ook verderop in het stuk, te kijken: hoe kunnen we dat de komende jaren weer naar nihil laten tenderen, hoe moeilijk dat ook zo zal zijn? Wij komen ook bij vier andere Provincies. Daar zie je toch wel dezelfde ontwikkeling, namelijk dat het heel erg moeilijk is met zeker ook die uitvoeringskracht en tevens ook het laat ontvangen van allerlei rijksbijdragen ... Die tendens is toch wel over het hele land zichtbaar. Als je kijkt naar die rechtmatigheidsverantwoording linksonder, waar ik het zojuist al eventjes over had, dan zien we dat ... Even kijken. We hebben ook een rapportagegrens meegekregen van de Staten, die € 3,5 ton. We hebben een overschrijding op het begrotingscriterium. Dat heeft alles te maken met die onderuitputting van die lasten en die hogere bijdrage. Die lichten jullie ook mooi toe in die rechtmatigheidsverantwoording: waar zit het hem in? Volgens jullie eigen regels en afspraken is dat dan ook als acceptabel aangemerkt. Dus op die manier zie je dat de laatste jaren zo'n rechtmatigheidsverantwoording een plek krijgt, met het idee dat je dan in de paragraaf Bedrijfsvoering – dat is ook gedaan – opschrijft: hoe gaan we nou de dingen die daarin staan de komende jaren weer aanpakken of een plek geven? We hebben nog wat aandachtspunten voor 2026 opgenomen. Ik denk dat dat voor dit moment even wat minder belangrijk is. We sluiten uiteraard af met uw financiële positie. Zoals ook werd aangegeven is die uiteraard goed, met wat onzekerheden naar de toekomst toe over de herijking van het Provinciefonds uiteraard. Maar je uitgangspositie is natuurlijk gewoon zeer positief. Tot zover in eerste aanleg.

De voorzitter: Dank u, mijnheer Meeuwissen. Dan geef ik nu het woord aan de commissie. Ik begin bij mijnheer Sol. Mijnheer Sol, aan u het woord.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u, voorzitter. Ik weet niet of mijn bijdrage deze reactie oproept, maar dat gaan we merken. Dank aan de ambtelijke ondersteuning. Dank ook aan de externe accountant. Ik denk dat er in technisch opzicht gewoon een heel goed stuk ligt, een goede jaarrekening, die weinig discussie over format en informatiewaarde et cetera oproept. Een aantal wat ons betreft cruciale thema's is ook voor een deel al in de analyse van de Statenonderzoeker – waarvoor uiteraard ook heel veel dank – benoemd. Het kernbegrip – de heer Meeuwissen noemde dat ook al – is denk ik uitvoeringskracht. Ik denk dat we een aantal maatregelen hebben getroffen die de financiële implicaties van de onderbesteding weliswaar wat terugdringen – beter prognosticeren, over jaren heen begroten, gefaseerd – maar dat neemt niet weg dat het kernthema wat ons betreft toch vooral is hoe we de ambities die we hebben ook daadwerkelijk op tijd, binnen budget en met kwaliteit kunnen realiseren. Ik ben benieuwd of

we nog meer actuele inzichten hebben over hoe we die kunnen versterken. Een tweede algemene opmerking over de jaarrekening is dat het toch lastig is voor ons om ook langjarig doorzicht te hebben op wat er gebeurt. Dat heeft voor een deel te maken met wat wisselende detailleringsniveaus in de verschillende jaarrekeningen. Ik geef een willekeurig voorbeeld; ik wil het daar niet per se over hebben: de uitsplitsing van de exploitatielasten van MAA stonden in 2024 keurig netjes allemaal gedetailleerd beschreven. Dat vond ik nu niet meer terug, in andere jaren. Die detaillering wisselt dus nogal. Dat maakt het ook niet makkelijk om ook langjarig doorzicht te hebben, zeker voor Statenleden zoals ik, die nog niet zo heel lang in dit huis rondlopen. Een bijzonder aandachtspunt voor ons betreft ook de financiële vaste activa. We hebben daar vorig jaar ambtelijke bijstand op mogen ontvangen. Dat heeft veel verhelderd. Dat is zeker nuttig. Maar daar blijven voor ons toch wel een aantal cruciale discussie- en kernpunten bestaan. In de eerste plaats is er het verschil tussen boek- en balanswaarde. In de jaarrekening rapporteren we in veel gevallen op boekwaarde. Dan zeggen we bijvoorbeeld: de boekwaarde van de participaties is gestegen. Maar ja, dat komt bijvoorbeeld ook doordat we een voorziening van € 28 miljoen hebben getroffen. Je ziet dus ook dat de balanswaarde lager is geworden. Dat staat er wel in, maar ik denk dat ... Nou ja, het verschil tussen boek- en balanswaarde is denk ik wel iets waar we wat langer bij moeten stilstaan: waar gaat het nou uiteindelijk echt om als het gaat om hoe goed we het doen met het geld dat we hebben? Wat ook lastig is, is om inzicht te krijgen in eventuele stapeling die her en der kan optreden in de instrumenten die we hebben richting verbonden partijen, omdat dat uiteindelijk op verschillende plekken in jaarrekeningen staat, ook niet eens altijd in jaarrekeningen staat, subsidieverstrekingen bijvoorbeeld, en soms staat het ook onder andere kopjes. Dat heeft voor een deel ook te maken met het feit dat de structuur van verbonden partijen ook niet altijd heel erg doorzichtig is en door de jaren heen stabiel. Dat maakt het voor ons extra lastig. Ik heb, mede ook naar aanleiding van ambtelijke bijstand, eens opgeteld wat we in de achterliggende jaren aan afwaarderingen op die verbonden partijen hebben gehad. Dat is dan inclusief de agiostortingen, die we meteen afwaarderen, toch een bedrag van € 115 miljoen. Daar kom ik op. Dat is best veel geld. Ik heb zelf wel behoefte aan wat meer inzicht in hoe die langjarige ontwikkelingen gaan en hoe we dat, eventueel politiek, als Statenleden zouden moeten duiden. Laat ik daar in de eerste ronde mijn bijdrage mee beëindigen. Dank, voorzitter.

De voorzitter: Dank u, mijnheer Sol. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Boven van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dank u, voorzitter. Ik ga niet lachen om de bijdrage van mijn voorganger. Ik wil juist zeggen dat ik het er helemaal mee eens ben en dat dat ook mijn zoektocht in de jaarrekening en in de jaarrekeningen is geweest. Ik heb ook een beetje teruggezocht. De belangrijkste reden daarvoor is dat je op basis van het verleden conclusies kunt trekken over hoe je naar de toekomst kijkt en of je beelden die je ooit had, in het verleden, nog steeds terecht zijn. Dat is de reden waarom ik daar elke keer naar kijk. Je bent ooit met iets begonnen met een bepaalde reden. Dan heb ik het vooral over de verbonden partijen. Je bent iets begonnen. Je had daar een bepaald beeld bij, een bepaald rendement, een bepaalde verwachting. Dan gebeuren er allerlei zaken. Dan worden risicoreserves toegevoegd. Je raakt het zicht kwijt: welk risico is wel afgedekt, welk risico is niet afgedekt, wat is er veranderd? Dus ik wil me daar helemaal bij aansluiten. Naar aanleiding daarvan heb ik ook een aantal praktische vragen. Ik moet zeggen dat ik het verschil tussen boekwaardes en balans niet helemaal gezien had. Dus ik heb het over boekwaardes. Ik ben benieuwd of dat dan de goede term is. Ik was bij

die ambtelijke ondersteuning. Wat ik toen begrepen heb, is dat wij in principe altijd heel terughoudend zijn met onze boekwaardes, dat we niet het risico willen lopen dat die te hoog zijn. Die horen dus relatief laag gewaardeerd te worden. Mijn vraag is: heb ik dat correct begrepen? Dan het LEF. Daar is een voorziening van € 28 miljoen gevormd uit de risicoreserve en er is een additionele storting van € 9,5 miljoen in de risicoreserve gedaan in 2025. Nu heb ik ook begrepen dat we bij de risicoreserve niet vasthouden aan hoe die gevuld is en waarmee, en dat er dus ook geen relatie hoeft te zijn tussen hoeveel je erin hebt gestort en hoeveel je er weer uit haalt. Mijn vraag is de volgende. Als je kijkt naar het LEF, dan hebben we € 28 miljoen uit de risicoreserve gehaald. Hebben we er eerder ook € 28 miljoen in gestort of maken we nu in feite gebruik van iets dat we voor een ander doel in de risicoreserve hadden gestopt? Voor MAA is € 9,7 miljoen afgewaardeerd in verband met een verwateringseffect. Mijn vraag is: waarom heeft deze afwaardering niet al in 2024 plaatsgevonden? Ik vraag dat omdat dat in feite een geplande verdunning van het aandelenkapitaal was, volgens de toelichting die in de analyse van de Statenonderzoeker staat. Dan heb ik nog een andere vraag daarover. Op het moment dat je boekwaarde met € 9,7 miljoen afgewaardeerd wordt, omdat een andere partij € 4 miljoen voor die 40% heeft betaald, betekent dat in feite dan niet dat de boekwaarde veel te hoog is? € 9,7 miljoen is meer dan twee keer zoveel dan wat een andere partij voor 40% van de aandelen heeft betaald. Dan over het portfolio-overzicht. We hebben vandaag nog een agendapunt, de financiële verordening. Daar staat over het portfolio-overzicht vermeld dat daar de rendementen in te zien zijn. Daar heb ik nog eens naar gekeken. Ik heb me af zitten vragen: worden de afwaarderingen nu als negatief rendement meegenomen en op welk moment gebeurt dat dan? Ook staat erbij dat we ervoor kunnen kiezen om een lager rendement te accepteren bij een investering, mits het maatschappelijke rendement dat compenseert. Hoe kan ik dan nog zien in het portfolio of dat zo is afgesproken en welk deel dat dan zou moeten zijn? Dat was het.

De voorzitter: Dank u, mevrouw Boven. Mevrouw Schuurung, aan u het woord.

Mevrouw Schuurung (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik kan me heel goed aansluiten bij een aantal opmerkingen die al gemaakt zijn. Ik zal proberen het iets korter te houden. In algemene zin zien wij gewoon een heel gedegen jaarrekening. Wij zijn blij met al het werk dat erin gestoken is. We zien ook dat er duidelijk inzet is om te werken aan die onderbesteding, om dat beter in beeld te brengen en dat dat in ieder geval financieel nu ook de goede kant op gaat. Ik vroeg me wel af of de Gedeputeerde iets meer kan toelichten over hoe dat gebeurt, met name in programma 1, het landelijk gebied, waar toch een zwaartepunt op inhoud ligt deze periode, maar waar ook wel het zwaartepunt van de problemen in de uitvoering liggen, om echt tot realisatie te komen. Daar zou ik wel graag nog iets meer over horen. We hadden ook wat vragen over de afwaarderingen, maar die zijn denk ik grotendeels al wel gesteld. Ik vroeg me wel af of bijvoorbeeld zo'n extra afwaardering bij MAA, boven het begrote bedrag, ook iets is wat ook in de reguliere rapportages terugkomt? Zover ik begrepen heb, is dat nog niet eerder besproken. Ik vroeg me wel af wat daarin de relatie is tot de reguliere rapportage en de bespreking daarvan in de commissie.

De voorzitter: Dank u. Dan geef ik nu het woord aan mijnheer Wetemans. Mijnheer Wetemans, aan u het woord.

De heer Wetemans (oos limburg): Dank u, voorzitter. Een paar opmerkingen. De detaillering van de jaarrekening is dit jaar weer teruggebracht tot een lager niveau, zoals de heer Sol al meldde, terwijl wij

gepleit hebben voor een nog veel grotere detaillering, desnoods op het allerlaagste niveau. Technisch is dat allemaal mogelijk. Daarom zou ik willen weten waarom dat niet gebeurt. Het hoeft niet inzichtelijk te zijn voor de hele wereld. Wat mij betreft kan het alleen inzichtelijk zijn voor de Statenleden. Dan over de doelmatigheid van de uitgaven. Ik kan eigenlijk nergens terugvinden of de uitgaves doelmatig zijn. Bij de smart-methode wordt wel een aantal doeltreffende zaken weergegeven, maar de efficiency zie ik nergens terug. Maar ik kan me vergissen. Misschien kan de Gedeputeerde daarop ingaan. Het liefste zou ik door het College of eventueel door de Griffie bijgehouden dossiers willen kunnen inzien, die mooi gerangschikt in de tijd alle beslissingen die door het College genomen zijn, of door de Staten eigenlijk, tonen.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans, mijnheer Sol heeft een vraag voor u.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u, voorzitter. Ik wil de heer Wetemans graag begrijpen. U gebruikt doelmatigheid en efficiency eigenlijk in één zin. In mijn woordenboek zijn dat heel verschillende dingen. Kunt u daar nog iets over toelichten?

De heer Wetemans (oos limburg): Onder doeltreffendheid versta ik de effectiviteit en onder doelmatigheid versta ik efficiency, dus: hoe doelmatig worden zaken gedaan? Ik weet niet of u daar nog een andere uitleg voor heeft. Ik vind het ook wel leuk om te horen welke uitleg u eraan geeft. Goed. Zijn er nog andere onduidelijkheden? Oké. Dan de uitgaven. De overheadkosten zijn € 10 miljoen hoger dan begroot, € 420 miljoen geloof ik, bij een begroting van € 410 miljoen. Kan het College uitleggen waar dat bedrag aan besteed is, die extra uitgaven, of hoe dat zo gekomen is? U geeft aan dat ... Even kijken hoe dat geformuleerd wordt. 'We hebben een voordelig verschil', geeft de Statenonderzoeker aan. Ik vind dat altijd een beetje een rare term. Als ik een bedrijf run en ik geef meer uit aan overhead, dan vind ik dat geen voordelig verschil. Maar waarschijnlijk zijn dat financiële termen. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u. Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik heb met name een aantal vragen over de analyse van de Griffie. Bij de vragenronde heb ik er ook al naar gevraagd. Het is natuurlijk een beetje een stokpaardje aan het worden. Onderbesteding ligt altijd vrij zwaar, maar als we vorig jaar een onderbesteding hadden van € 124 miljoen, waar een groot deel van tot overboeking heeft geleid, en dit jaar hebben we een lagere overboeking, dan betekent dat dus dat we de overboeking van het verleden het afgelopen jaar wel hebben weten uit te geven. Ik heb een aantal keer al gevraagd naar het inzicht, hoe het met oude overboekingsvoorstellen afgelopen is. Dan komt natuurlijk steeds het antwoord: ons systeem is daar niet toe in staat. Ik blijf daar gewoon naar vragen. Het schuift van een oude exploitatie naar een nieuwe. In de nieuwe blijft weer iets over, maar wat is er van dat wat overblijft uit oude exploitaties overgebleven? Dat vind ik altijd interessant om te weten. Dan een tweede vraag. U heeft onder andere gesproken over de risico's. In de samenvatting staat dat er bij een aantal gewogen risico's geen maatregelen zijn getroffen. Kunt u aangeven voor welke risico's dat gebeurd is? Dan staat er ook opgenomen dat afwaardering leidt tot hogere risico's, maar naar mijn mening leidt afwaardering altijd tot lagere risico's, omdat je gewoon al het risico genomen hebt. Bij de netto schuldquote geeft de organisatie wel aan dat dit cijfer voor de Provincie weinig zinvol is om te vermelden en toch zien we in de berekening dat die schuldquote van Limburg met name vanaf volgend jaar in één keer heel sterk oploopt. Waar ligt dat aan? Aan de noemer of aan de teller? Als het oploopt van 40 naar 82%, dan is er iets met cijfers aan

de hand en is er ook nog iets met grote cijfers aan de hand. Dan op zich een kleine opmerking bij de solvabiliteit. Daar staat in de analyse dat het verschil met het landelijke gemiddelde daalt, maar het verschil stijgt uiteindelijk. Dus ik denk dat dat niet helemaal correct is. Dan staat er bij de grondexploitatie dat de grexratio ... In principe geldt die alleen maar voor gronden die in exploitatie komen, terwijl de grootste oppervlakte van onze grond bedekt is met grasveld. Ik weet niet precies wat het doel is van uw opmerking over de grondexploitatie. Dan staat er een opmerking over de besteding binnen natuur, terwijl naar mijn mening de natuurmiddelen met name uit SPUK's komen. Daar hebben wij als Provincie dus nauwelijks invloed op. Dan komt vanuit de organisatie terug dat bij ... Ik moet even kijken waar dat bij staat. De volgende zin is opgenomen: 'Zo wordt voorkomen dat doorgeschoven middelen structurele knelpunten veroorzaken.' Kan de organisatie aangeven over welke structurele knelpunten we het dan hebben als we middelen doorschuiven? Is dat onuitvoerbaarheid in de toekomst? Waar doelt u op? Dan staat er op bladzijde 32 dat het resultaat in 2025 voor 65% afwijkt van het begrote resultaat. Op zich vind ik dat een heel raar percentage, om het zo te noemen. Het is natuurlijk veel interessanter om te weten hoe de baten afwijken van de begrote baten en hoe de lasten afwijken van de begrote lasten. Het resultaat zou zomaar € 1 kunnen zijn. Dan krijg je gigantische percentages bij afwijkingen. Ik zie ook daar graag een toelichting op. Dan een laatste punt. Er staat bij de verbonden partijen: 'Enexis is een onderdeel van Essent.' Dat was ooit zo. Ik denk dat we in onze tabel een keer moeten aanpassen dat dat in ieder geval geen onderdeel meer is van Essent. Dan had ik als het mag nog een laatste vraag aan de accountant. Er is een passage over de lastneming van de SPUK's. Er staat een heel verhaal, maar u geeft aan: het Rijk hanteert een andere regel dan wat de Provincies willen. Maar wat is nou daadwerkelijk het verschil tussen wat het Rijk wil en wat wij doen? Er staat wel in dat we het op zich goed verantwoorden, materieel gezien dan. Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u, mijnheer Nijskens. Mijnheer Hanegraaff, aan u het woord.

De heer Hanegraaff (CDA): Ja, eerst even wat complimenten. Ik was heel tevreden met de analyse van de Statenonderzoeker. Ik ben met name blij met de kwalitatieve interpretatie, die er nu echt heel duidelijk in zat. Dat was ook een specifieke vraag die ik de vorige keer gesteld had. Daarom wil ik ook even de complimenten geven. Ik vond het heel duidelijk. De jaarstukken zelf waren ook heel helder en duidelijk. Ook complimenten daarvoor. Ook het verslag van de accountant was gewoon helder. Ik heb dus niet heel veel vragen, zeker niet veel technische vragen. Twee punten waar ik wel even wat meer over zou willen horen. Dat gaat ook over die uitvoeringskracht. Mijn buurman zal daar ongetwijfeld ook over beginnen. De onderbesteding. Waar ik altijd een beetje mee worstel is: onderbesteding betekent gewoon dat een aantal zaken minder goed uitgevoerd gaan worden. Ik heb daar alle begrip voor. Het is in deze tijd gewoon lastig om mensen te vinden. Het is ook lastig om dingen voor elkaar te krijgen. Dat snap ik allemaal wel. Maar ik zou soms iets beter in beeld willen krijgen waar het een beetje nijpend wordt. De vraag aan de Statenonderzoeker is de volgende. De onderbesteding stapelt op, dus er moeten een aantal zaken echt nijpend beginnen te worden. Is het zaak om daar ook een beter overzicht van te krijgen: waar liggen nu echt de grootste pijnpunten in die uitvoering en kan daar een soort van orde in gemaakt worden? Is dat iets wat nuttig zou zijn? Wij vragen als PS veel van GS altijd. En terecht. Dat is ook wat we willen. We willen informatie. Maar dat heeft soms ook consequenties voor die uitvoeringskracht op andere vlakken. Ik zou soms meer in beeld willen hebben: dit nu gaan doen is prima en aardig, maar dit heeft consequenties voor de prioriteitenlijst, dingen die we nu niet kunnen doen.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ik heb een verduidelijkende vraag. U heeft het over stapeling door onderuitputting. Daarom stel ik die vraag steeds. Is er überhaupt sprake van stapeling? Dat weet u dus ook niet?

De heer Hanegraaff (CDA): Nee. Ik vond dat ook een superinteressante vraag. Ik bedacht me toen u die vraag stelde: ik ben benieuwd hoe dat op mijn vraag effect heeft. Ik hoor dat graag. Als het niet zo is, is dat ook goed. Dan kunnen we al die dingen gaan doen die wij als PS graag zien. Anders mag er wat mij betreft wel wat meer teruggeduwd worden, vanwege die uitvoeringskracht. Dan het tweede punt, de financiële exposure. Dat vond ik een interessant punt, omdat hij toch wel toeneemt. Je hoort ook in de wandelgangen wel dat de financiële ruimte de komende jaren wat minder wordt voor de Provincie. Maar het is eigenlijk, als ik het goed begrijp, nog niet helemaal goed in beeld wat dat dan is, wat precies die opstapeling van die financiële exposure is. Kan de Statenonderzoeker nog even wat duidelijker aangeven wat voor vorm dat aan zou moeten nemen en op welke termijn het goed zou zijn als we dat zouden zien? Ik zou graag zien dat de Gedeputeerde een klein beetje reflecteert op of bijvoorbeeld GS er al mee bezig is, om dat helemaal goed in kaart te brengen. Ik denk dat het goed zou zijn als er een keer een wat breder debat over komt. Tot zover.

De voorzitter: Dank u, mijnheer Hanegraaff. Dan geef ik nu het woord aan mijnheer Zeedzen. Mijnheer Zeedzen, aan u het woord.

De heer Zeedzen (BBB): Ja, dank je wel, voorzitter. Ook van mijn kant een woord van dank aan iedereen die aan deze stukken heeft meegewerkt, in het bijzonder GS, de accountant, de Statenonderzoeker, maar zeker ook de ambtelijke organisatie. Dit ook gezien het engelengeduld dat ze moeten hebben met al de vragen die we in Pepperflow hebben gezet. Dank daarvoor. Een aantal van de opmerkingen die ik heb, zijn vervolgvragen of verduidelijkingsvragen op de antwoorden die we in Pepperflow hebben gekregen. De eerste gaat inderdaad, zoals de buurman rechts van mij al voorspeld had, over onderbesteding. Ik moet zeggen: bij de inbreng van de heer Nijskens sluit ik me helemaal aan. Ik zou heel graag inzichtelijk hebben: wat wordt er nu binnen de verschillende boekjaren/exploitatiejaren verschoven aan geld? Dat zou een veel duidelijker beeld geven van: wat is nu echt onderbesteding en wat is meer geld dat ergens is blijven hangen? Maar dat hebben we op dit moment niet. Dan kan ik me alleen maar focussen op dat wat voorligt. Dat is opnieuw een onderbesteding die weliswaar veel kleiner is dan het jaar daarvoor, maar het is nog steeds € 55 miljoen. Dan lees ik in de antwoorden dat geen KPI's worden gehanteerd aan de voorkant voor het terugdringen van die onderbesteding. Ik vraag me dan af – dat is een vraag aan GS – op basis van welke objectieve criteria GS dan beoordeelt of de ingezette maatregelen tegen onderbesteding succesvol zijn. Je zou kunnen zeggen dat het aan het eind van het jaar is gehalveerd, dus dat succes is geboekt, maar dat vind ik redelijk kort door de bocht. Er staat ook in: 'Op het moment dat we zien dat een probleem zich ergens dreigt te manifesteren, dan gaan we daarop in.' Ik mis daar een stukje proactiviteit. Op het moment dat je al ziet dat er een risico is, dan ben je wellicht te laat. Op dat onderwerp zou ik graag een reflectie zien van de Gedeputeerde. Dan heb ik ten slotte nog één vraag aan de Statenonderzoeker: ziet u specifieke beleidskaders of programma's waar we op dit moment als PS de grootste beperkingen zien in onze rol van controle van doelbereik en

maatschappelijke effecten? Wat zouden volgens u dan verbeteringen zijn die prioriteit moeten krijgen richting 2027? Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u, mijnheer Zeedzen. Dan geef ik nu het woord aan ... Ik kijk even naar de Statenonderzoeker. Er zijn er verschillende waar u een reactie op kunt geven, maar ook op verschillende niet.

De heer Bodewitz: Ik heb ze gehoord. Ik zou graag even vijf minuten overleggen om de vragen te beantwoorden.

De voorzitter: Dan schorsen we vijf minuten.

[SCHORSING]

De voorzitter: Ik hervat de vergadering en geef het woord aan mijnheer Bodewitz. Mijnheer Bodewitz, aan u het woord.

De heer Bodewitz: Dank u, voorzitter. Ik wil allereerst terugkomen op twee opmerkingen van de heer Wetemans. Hij sprak over doelmatigheid en efficiency. Wat wij geprobeerd hebben per beleidskader is om in beeld te brengen wat daar gaat gebeuren, wat de doelstellingen zijn en hoe ze dat vervolgens willen realiseren. Of dat goed of minder goed gaat, komt uiteindelijk terug in die smart-criteria. Daarin kun je als je een beetje door de regels heen leest, ook zien of er efficiënt wordt gewerkt en of het doelmatig is. Dat is in ieder geval de poging die wij in de analyse hebben gedaan, om dat zuiverder in beeld te kunnen krijgen. Mijnheer Wetemans geeft ook aan dat hij de term 'voordelig verschil' een beetje vreemd vindt. Het voordelig verschil geeft eigenlijk aan: wat is er gerealiseerd ten opzichte van wat er is begroot? Als je geldt overhoudt – dat is bij een behoorlijk aantal beleidskaders het geval – dan is dat uiteindelijk een voordelig verschil. Maar ik heb ook toegelicht dat dat eigenlijk niet de bedoeling is, omdat je dat geld zoveel mogelijk wil besteden aan dat wat hier en in andere gremia wordt afgesproken.

De heer Wetemans (oos limburg): Voorzitter?

De voorzitter: Mijnheer Wetemans, aan u het woord.

De heer Wetemans (oos limburg): Belangrijk daarbij is natuurlijk dat het ook efficiënt gebeurt. Als je € 420 miljoen uitgeeft aan overheadkosten en wij zeggen 'dat hebben we goed gedaan, we hebben meer uitgegeven dan gepland', dan is het de vraag: is dat efficiënt gebeurd? In de smart-doelstellingen kan ik dat niet zo duidelijk terugvinden. Daar zie je meer of het doeltreffend is, of inderdaad het doel bereikt wordt. Maar of dat op een efficiënte manier gebeurt? Dat vind ik zelf ook belangrijk. Misschien kunnen we wel 50% besparen als efficiënter gewerkt wordt op verschillende beleidsterreinen.

De heer Bodewitz: Voorzitter, wat we in elk geval kunnen constateren is: daar waar er geld overblijft – u heeft het over kosten – moeten we misschien nog wel iets meer kosten maken, omdat de capaciteit ook ontoereikend is. Dat is een van de zaken die ook genoemd wordt bij veel clusters. Je hebt capaciteit nodig om die doelstelling uiteindelijk te kunnen bereiken. Daar schort het misschien in sommige gevallen

ook wel aan. Dan zijn die kosten natuurlijk belangrijk, maar kosten gaan voor de baten. Je moet wellicht ook eerst je kosten maken voordat je kunt bereiken wat je wilt bereiken.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Dat ben ik volledig met u eens, dat de kosten voor de baten uitgaan, maar als de kosten maar efficiënt besteed worden. Dat is mijn belangrijkste punt. Ik kan dat niet goed terugvinden in de cijfers. Waarschijnlijk is dat ook nooit de bedoeling geweest van uw onderzoek, waarvoor alsnog dank trouwens, want ik vind het altijd lezenswaardig.

De heer Bodewitz: Dan naar de opmerkingen die de heer Nijskens heeft gemaakt. De eerste opmerking ging over die onderbesteding. Wij hebben dezelfde informatie als waar u over beschikt. Wat wij in ieder geval zien is dat er per beleidskader over het algemeen sprake is van onderbesteding en dat dat geld wordt doorgeschoven. Wat er vervolgens precies met dat geld gebeurt en of dat vervolgens wordt besteed aan dat waar het voor is bedoeld, daar zijn we inderdaad niet op ingegaan, ook omdat we dat inzicht eigenlijk niet hebben of nog niet hebben gekregen. Dat over de onderbesteding. U vraagt verder: voor welke risico's zijn geen maatregelen getroffen? Wij doelen in onze analyse op niet alleen de bestaande risico's in de portefeuille, maar wellicht ook toekomstige risico's. Dat is in ieder geval ook van belang. Verder geeft u aan dat wij melden dat afwaardering leidt tot hogere risico's, maar u vraagt zich af of dat wel een risico is. Wat wij hebben geconstateerd is dat als je een risico loopt en je regelt dat risico via de risicoreserve, dan heeft dat geen invloed op het resultaat, maar het blijft natuurlijk wel een risico. Je hebt het echter voorzien, geregeld, via de risicoreserve. Dat is ook de wijze waarop de Provincie werkt. Ik heb willen zeggen: je hebt een buffer gecreëerd in de vorm van die risicoreserve. Maar het risico blijft natuurlijk wel bestaan. Je hebt het echter wel geregeld via de reguliere weg.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, toch een verduidelijking. Op het moment dat je een boekwaarde of deelneming afwaardeert, dan heb je gewoon het hele risico genomen. Dan kan het toch niet meer leiden tot een aanvullend risico? Als aandeelhouder heb je geen groter risico dan het kapitaal dat je gestort hebt. Er kan hooguit een vraag komen voor een nieuw aandelenkapitaal en daar kun je 'nee' tegen zeggen. Dan krijg je dus een soort exitstrategie. Maar op het moment dat wij tot iets besluiten; daar zit bijna altijd ook een berekening bij met welk risico daaraan gekoppeld is. Dat zit in het budget dat gevraagd wordt. Een deel is om het ding te doen dat we willen doen en een deel is voor het vormen van die reserve. Dan kan toch nooit ... Op het moment dat het risico zich voordoet en we gebruiken de reserve, dan kan het risico toch niet toenemen? Dat kan toch alleen maar afnemen? Dat was eigenlijk mijn vraag.

De heer Bodewitz: Daar heeft u gelijk in. Dat heeft geen invloed meer op het resultaat. Maar op het moment dat je gelden haalt uit de risicoreserve, kun je natuurlijk niet zeggen: we halen het geld eruit en het risico bestaat niet meer. Dat is wat we hebben willen zeggen. Het is nog steeds een risico. Op het moment dat je afwaardeert en je financiert dat uit een risicoreserve, dan kun je natuurlijk niet zeggen: het is geen risico meer. Dat is een beetje de discussie die wij voeren.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, ik deel die mening niet, want je neemt dan het risico. Het risico heeft zich zelfs voorgedaan. Zolang het geld in de reserve zit, loop je nog steeds het risico dat je de risicoreserve moet aanspreken. Maar op het moment dat je de reserve hebt aangesproken, is het weg.

De heer Bodewitz: Ik snap uw redenering ook. Ik ben het er niet helemaal mee eens, maar goed. Dan uw opmerking over de netto schuldquote. We hebben daar in de feitencontrole met Financiën uitgebreid over gesproken. Eigenlijk is ons verzekerd: dat loopt wel op, maar in wezen is dat risico heel beperkt; ga nou in je analyse uit – dat hebben we ook gedaan – van de netto schuldquote, inclusief verstrekte leningen. Dat hebben we uitgebreid toegelicht. Dan blijkt ook dat ook dat risico heel laag is en dat er geen behoefte is aan externe financiering. Vandaar dat we op de netto schuldquote minder diep zijn ingegaan, ook al zien wij ook dat die oploopt. Dat is eigenlijk in overleg met Financiën gebeurd. Dan geeft u aan dat de solvabiliteit niet daalt, maar stijgt. Daar hebt u gelijk in, wanneer je het vergelijkt met het landelijk gemiddelde. Dat is een slip of the pen. Dan uw opmerking over die grexratio. De grondposities van de Provincie kennen een zeer laag risico. Dat tendeert ook naar nul toe. We zijn daar niet diep op ingegaan. Ik vroeg me eigenlijk af – daar had ik het ook over met mevrouw Devue – wat precies de achtergrond is van uw vraag, omdat dat risico eigenlijk heel klein is.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ik heb niet meer helemaal helder hoe ik tot die vraag gekomen ben, maar ik denk dat ... Kijk, in een grondexploitatie zit geen of nauwelijks risico. Maar op grond zelf hebben we natuurlijk wel risico's. Dan gaat het met name om een andere grond dan die in de grex zit. Op de grond onder wegen, wat misschien wel de grootste oppervlakte is, zit ook geen risico. Die grond hebben we nou eenmaal en dat blijft een weg. Dan moet ik even kijken ... In feite heeft u hem al goed beantwoord. De grondexploitatie, dat getal, geldt puur en alleen voor de gronden die in exploitatie zijn.

De heer Bodewitz: Ja.

De heer Nijskens (VVD): Nee, dat is goed. Prima.

De heer Bodewitz: Ja, dat zijn ook de ratio's die we centraal krijgen aangeleverd. Daar gaan we van uit. Dan zien we dat het risico voor de Provincie dus inderdaad laag is. Dan heeft u een vraag gesteld over de besteding bij natuur en dan met name omdat dat door de SPUK's die er zijn geen invloed heeft op dat beleidskader. Daar wil ik graag schriftelijk op terugkomen. We hebben daar het een en ander over te melden. De volgende vraag die u stelt over 'structurele middelen veroorzaken knelpunten'; daar heb ik wel wat korte opmerkingen over, maar ik wil daar graag wat uitgebreider ook voor de hele commissie op terugkomen. Wij maken de opmerking dat het resultaat van 2025 voor 65% afwijkt. U vindt dat misschien toch een wat ongelukkige uitdrukking. We hebben het overigens gehaald uit de gegevens die de accountant heeft aangeleverd. Dat heeft natuurlijk te maken met die € 85 miljoen als resultaat ten opzichte van de € 30 miljoen die was verwacht. We hebben vanochtend uitgebreid besproken waardoor dat komt: die onderbesteding. In die zin wijkt het resultaat dan 65% af. Zo hebben we het eigenlijk bedoeld.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Mijn opmerking ging erover: stel dat we een begroot resultaat hadden van € 10 miljoen, wat dan € 65 miljoen blijkt te zijn. Dan schrijf je: het resultaat wijkt 500% af. Daarmee wil ik aangeven: dat is een feitelijk een getal, ook richting accountant, waar je niks mee kan. Het is veel interessanter om te weten waarom het resultaat afwijkt vanuit baten en lasten. Komt het alleen maar omdat de baten heel erg meevallen, dividendinkomsten of weet ik wat allemaal, of komt het juist doordat de lasten vanuit onderbesteding niet genomen zijn. Gewoon de opmerking 'een 65% hoger resultaat' zegt niets. Dat was meer een opmerking dan een vraag. Ik vind het eigenlijk een onzinnig getal. Ik zeg dat ook richting de accountant dan.

De heer Bodewitz: U heeft gelijk. Het is beschrijvend en niet verklarend of wat dan ook. Het is gewoon een constatering die er is. Dat klopt. Dan uw laatste opmerking over Enexis. Dat is geen onderdeel meer van Essent. Ja, zo stond het wel nog in de stukken, maar dat zullen we veranderen de volgende keer. De opmerkingen van mijnheer Hanegraaf. Je ziet dat de onderbesteding wat opstapelt. Hij vraagt waar de pijnpunten zitten. We hebben er aantal genoemd: in verbonden partijen, LEF, MAA. Zo zijn er nog een aantal. Maar ik wil daar ook uitgebreider schriftelijk op terugkomen. Dat geldt ook voor de opmerking van mijnheer Zeedzen. Die vraagt ons: als je kijkt naar de beleidskaders, waar zitten dan de grootste risico's? Ik denk dat we daar een beeld van hebben, maar ik denk dat het goed is dat we dat even rustig op papier zetten en dat aan uw commissie meedelen. Dat gaan we doen. Dat waren volgens mij de vragen, voorzitter. Dank u wel. Ik heb specifiek de vragen beantwoord die voor mij bedoeld waren.

De voorzitter: Dan dank ik de heer Bodewitz voor zijn toelichting. Dan kijk ik naar de accountant voor een eventuele reactie hierop. Heeft u nog een reactie op de vragen die gesteld zijn? Bij deze is aan u het woord.

De heer Meeuwissen: Ja, dank u wel. Dan gaat het met name denk ik over de vragen van de heer Sol en mevrouw Boven. Een beetje in het algemeen op antwoord op de post financiële vaste activa in de jaarrekening. Er zijn niet voor niets vragen over, denk ik. Het gaat om heel veel geld. Het gaat om grote belangen. Hier is inderdaad in het verleden ook op afgewaardeerd. Als je Limburg bijvoorbeeld vergelijkt met Noord-Brabant zie je dat jullie heel veel in verbonden partijen doen. Jullie proberen via derde partijen toch jullie ambities te realiseren. Dat is uiteraard een keuze die je hebt. Dat betekent ook dat je in je aanjaagfunctie een stukje ondernemerschap hebt dat ook risico's met zich meebrengt. Je kunt ook helemaal niks doen. Dan realiseer je niks, maar hoeft je ook niks af te boeken. Dat is altijd het evenwicht dat je zoekt. Als je kijkt wat de verslaggevingsregels, het BBV, zeggen; er werden termen genoemd als balanswaarde en boekwaarde. Uiteindelijk zegt het BBV dat je moet waarderen op historische aanschafprijs, dus: wat heb ik ervoor betaald? Dat zet je op de balans. Ieder jaar kijk je weer: hoe zit het met een eventuele lagere opbrengstwaarde of krijg ik dat geld nog terug? Dat is wat de heer Nijskens net ook aangaf. Dus je moet iedere keer weer kijken: welke risico's loop ik en hoe realistisch is het? Dan kijk je uiteraard naar de financiële positie van die verbonden partijen en dan kijk je naar de jaarrekeningen. Dat was ook een van de vragen van mevrouw Boven: moet je dan vorig jaar afwaarderen? Ieder jaar kijk je weer naar de laatste stand van zaken. Jullie doen dat vanuit het College en vanuit de organisatie tussentijds door steeds in overleg te zijn met de partijen: hoe loopt dit, waar moeten we bijspringen of niet en welke keuzes maken we? Aan het eind van het jaar, bij het opstellen van de jaarrekening van de Provincie, kijk je dan: wat is de status en wat zegt dat over de waardering van het actief dat wij op de

balans hebben staan? We hebben een aantal voorbeelden dit jaar, waarbij je zegt: de toekomst van een bepaalde verbonden partij ziet er niet meer zo florissant uit door negatieve resultaten of doordat het eigen vermogen naar nihil tendeert. Dan maak je op een gegeven moment de inschatting: ik ga die waardering op mijn balans naar beneden brengen; ik ga afwaarderen. Enerzijds is dat een mogelijkheid, dus dat je echt afwaardeert. Je kan ook een voorziening vormen, die je in mindering brengt op de financiële vaste activa. Dat is wat technisch, maar onder de streep heeft dat hetzelfde resultaat, namelijk dat je waardering naar beneden gaat en dat je eigenlijk het risico wegneemt en het financiële risico pakt. Je pakt dan eigenlijk je verlies. Daarnaast – dat is wat de heer Bodewitz ook aangaf – heb je natuurlijk die risicoreserve, die grote buffer, waarbij je alle risico's in de toekomst op een rijtje hebt gezet: wat verwachten we nou van alle investeringen die we doen en wat plakken we daar nou voor bedrag op? Dat doen jullie ook heel goed. Daarom staat die pot er ook. Heb je hem dan nodig, af en toe, zoals dit jaar of de afgelopen jaren, dan moet je hem aanspreken. Daar is hij dan ook voor bedoeld, om ervoor te zorgen dat je die gelden gebruikt om die afwaardering in je balans te realiseren. Dat is een beetje hoe het werkt. Ik heb het niet zozeer over verschillen tussen boekwaarde en balanswaarde. Dat zijn niet de termen die wij gebruiken, maar het gaat dus om een voorziening vormen, afwaarderen en de risicoreserve ... Daar ga je echt als Staten over. Jullie gaan over de reserves. De voorziening moet het College nou eenmaal vormen, of je het nou leuk vindt of niet, want je moet gewoon zorgen dat die waardering in overeenstemming is met het belang dat je hebt in de luchthaven of in whatever. Dus dat is een beetje de systematiek, als toelichting. Ik zie nog niet heel veel blijge gezichten.

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dank u, voorzitter. U heeft het nu over het risico en dat begrijp ik. Maar op het moment dat je aandelen verkoopt; dat heeft niks met risico te maken. Dat heeft gewoon met waardering te maken. Als jij 60% nog maar hebt van de aandelen; normaal gesproken doe je dat dan direct. Dat is toch normaal: op het moment dat je het verkoopt, dat je het verdund hebt, dan boek je dat of dat jaar of het jaar daarop. Dus óf er heeft iets anders gespeeld, van 'het gaat zo goed met de luchthaven, we waarderen het hoger' en daarom hebben we het niet gezien óf ... Het gaat vooral over de timing, die ik bijzonder vind als je iets ... Dit heeft niks met risico's te maken volgens mij.

De heer Meeuwissen: Ja, toch wel. Ik denk dat het wel wat complexer is. Het is niet alleen stukje verdunning van je aandelenpakket. Als je een deel verkoopt, waardoor het belang in een verlieslatende partij, stel dat het een verlieslatende partij is, afneemt, dan betekent dat dat je je risico's naar de toekomst toe ook verlaagt. Natuurlijk, je krijgt geld, een bedrag voor dat aandeel. Je bent daarvoor een prijs overeengekomen samen. Maar naar de toekomst toe, als je het hebt over een bijdrage bijvoorbeeld in een luchthaven, die dan ook door een tweede aandeelhouder wordt gedaan, dan deel je eigenlijk weer een stuk van het risico. Dus dat moet je ook meenemen in je analyse als je het hebt over de waardering van het belang dat je hebt in de luchthaven. Dus het is wel iets complexer dan alleen dat.

De voorzitter: De heer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u, voorzitter. De termen 'balanswaarde' en 'boekwaarde' heb ik niet verzonnen. Die komen natuurlijk ook gewoon terug in de stukken. Dat heeft vooral te maken met het nemen van voorzieningen, inderdaad. Het omgekeerde gebeurt natuurlijk ook. CSV Amsterdam, Attero,

stond als verbonden partij met een boekwaarde van een paar duizend euro geloof ik in de stukken. Daar hebben we nu uiteindelijk afstand van genomen. Dat levert dan iets meer dan € 1 miljoen op. Dat is dan prettig, zal ik maar zeggen. Dat is gewoon zo, denk ik. Maar in mijn zorg over navolgbaarheid en 'weten we nou waar we naar kijken?' schept dat dus ook wel een bepaalde onzekerheid als het gaat over: wat is nou de boekwaarde van al die verbonden partijen die we in die stukken zien en wat betekent dat dan in de realiteit? Daar zit voor mij in ieder geval wel heel veel onzekerheid. Van een gebouw weet je over het algemeen vrij goed wat uiteindelijk ook de verwachte opbrengst is, maar bij heel veel van deze deelnemingen is dat mijns inziens een stuk moeilijker.

De heer Meeuwissen: Daar ben ik het helemaal mee eens. Ik denk dat we dat allemaal wel onderschrijven. Niemand heeft die glazen bol. Wat dat betreft blijven risico's bestaan. Zo gauw als je onderneemt en geld stopt in een verbonden partij, ben je altijd afhankelijk van: wat gaat de toekomst brengen? Je doet dat naar eer en geweten, mag ik aannemen. Vervolgens kijk je ieder jaar – de organisatie doet dat misschien wel ieder kwartaal – naar die risico's. De jaarrekening moet een goede weergave geven van de risico's op dat moment. Dat toetsen wij aan BBV. Wij zeggen: oké, op dit moment zijn dit de risico's. Dat betekent dat het eigen vermogen van die partij X is en dat je je aandelenpakket of je waardering van het belang in die verbonden partij moet afwaarderen, al dan niet. Wat de toekomst gaat brengen ... Dat verschuift ook ieder jaar. Weet in ieder geval ook dat wij bijvoorbeeld met een drietal accountants van verbonden partijen waar jullie in deelnemen ook gesproken hebben in het voorjaar. 'Waar staan jullie? Hoe ziet die controle eruit? Gaan jullie een goedkeurende verklaring afgeven? Hoe is het met de continuïteit van deze club?' Dat zijn zaken die je van ons mag verwachten, die wij dus ook met de accountants besproken hebben, om het beeld te complementeren dat de organisatie al heeft, van: waar sta je nou? Op dat moment maak je een keuze als organisatie. Wij moeten daar iets van vinden. Wat betekent dat voor de waardering en heb je dat op een goede manier in de balans gezet? Balans- en boekwaarde zijn wat mij betreft hetzelfde. De boekwaarde moet in de balans staan. Soms moet je daar een voorziening op treffen. Dat is een beetje het hele spectrum. Ja.

De voorzitter: Dank u. Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Het interessante daarbij is – volgens mij zei mevrouw Boven dat – dat we dat heel voorzichtig ramen en dat er natuurlijk ook BBV-voorschriften zijn. Enexis heeft een eigen vermogen op hun balans staan van bijna € 6 miljard. Daarvan is 16% van de Provincie. Dat is € 1 miljard. Als wij die zouden activeren op onze balans, dan denk ik dat we van gekkigheid niet meer weten wat we met dat geld moeten doen. Uiteindelijk staat het op onze balans maar voor € 6 miljoen. Dus het is zo betrekkelijk om het hier over risico's van € 100.000, € 200.000 of € 5 miljoen te hebben als je weet dat je een aandeel hebt waar ieder jaar tientallen miljoenen of € 100 miljoen winst gedraaid wordt. Niet dat ik wil zeggen dat we nergens naar hoeven te kijken, maar het is heel bijzonder hoe wij dat doen in Nederland.

De heer Meeuwissen: Ja, dat is terecht hoor. O, sorry ...

De voorzitter: Mijnheer Zeedzen, u had ook nog een vraag?

De heer Zeedzen (BBB): Ja, ik had daar een vervolgvraag op. Is er een externe partij – misschien de accountant, ik weet het niet – die dan verifieert steekproefsgewijs of die waardering klopt?

De heer Meeuwissen: Ja, zeker. Dat is de hoofdmoot van ons voorjaar geweest, zoals ik net ook aangaf, om de heel grote post financiële vaste activa helemaal te fileren: wat zit erin, wat is het risico, heb je dat goed gewaardeerd en hoe zit het met die luchthaven? Ja, dat is *het* thema bij de meeste Provincies en zeker bij jullie. Dat heeft te maken met het grote aantal verbonden partijen met de belangen die je hebt. Misschien even terugkomend op de vraag van de heer Nijskens. Ja, BBV zegt eigenlijk: doe dat voorzichtig, alleen de historische kostprijs. Ik hoorde hier links de term 'stille reserves' vallen. Die zitten er dus in, maar daar mag je niks mee. Die mag je niet waarderen. Dat is bijvoorbeeld anders bij grote corporatebedrijven die een andere manier van waardering krijgen voorgeschreven door het Rijk. Daar werk je bijvoorbeeld met een reële waarde en dan moet je steeds de reële waarde aanpassen op de jaarrekening van zo'n energieleverancier. Dat is wel een duidelijk verschil in het kader van de voorzichtigheid binnen de overheid.

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dank u, voorzitter. Als je kijkt naar de luchthaven; volgens mij hebben we die ooit voor € 1 gekocht. Ik begrijp het verschil niet tussen hoe we dan met de een omgaan en met de ander. Voor mijn gevoel klopt dat dan niet. Dat is ondertussen € 23 miljoen waard geworden. Nu waarderen we het af met € 9,7 miljoen. Dat lijkt een heel andere balans in voorzichtigheid te zijn dan voor de grote partij die al heeft bewezen twintig jaar lang enorme dividenden uit te keren. Ik begrijp dat niet.

De voorzitter: Geeft u maar een antwoord.

De heer Meeuwissen: Dat heeft alles te maken met de kapitaalstortingen die je daarna hebt gedaan. Dus je hebt niet alleen een bepaalde prijs ooit betaald, maar je hebt ook steeds kapitaalstortingen gedaan om de exploitatie weer op een goede manier te stutten. Daar heb je nu van gezegd: hé, wacht eens even, is het nog wel realistisch dat we die kapitaalstortingen gaan terugkrijgen? Dat is het verschil met de historische kostprijs en aanvullende kapitaalstortingen die je gedaan hebt en ook dit jaar weer hebt afgewaardeerd.

De voorzitter: Dank voor uw toelichting, mijnheer Meeuwissen.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

De voorzitter: Mevrouw Bovendeerd.

Mevrouw Bovendeerd: Klopt. Dat heeft te maken met een landelijke discussie tussen het ministerie en het IPO over het begrip 'prestatielevering'. Wanneer is dan het moment dat je de last neemt? Daarover wordt die discussie nu gevoerd. Eigenlijk is dan de grote vraag: is dan het moment dat je bijvoorbeeld de beschikking verleent het moment dat je de totale last neemt of moet dit in meerjarige stukjes worden genomen? Voor de Jaarrekening 2025 is dat geen discussie geweest, want die regelgeving was helder, maar dit geldt voor 2026 en verder.

De voorzitter: Dank u, mevrouw Bovendeerd, voor de toelichting. Ook de heer Meeuwissen, bedankt. Mijnheer Bodewitz.

De heer Bodewitz: Ik ben de Controlemcommissie nog één ding schuldig. Ik reageer op de overgebleven vragen binnen één week.

De voorzitter: Dank u. Dan geef ik nu het woord aan de Gedeputeerde. Mijnheer Satijn, aan u het woord.

Gedeputeerde Satijn: Dank, voorzitter. Dank ook aan de Controlemcommissie voor haar kritische, maar ook constructieve blik. Zo kennen we elkaar ook. Dank aan de Statenonderzoeker voor zijn bevindingen, die hij met zijn team heeft gedeeld, met ons, maar ook met de Controlemcommissie. Dank ook aan de accountants, mevrouw Bovendeerd en de heer Meeuwissen, voor hun werk. Dat doen ze niet alleen in Limburg. Zo'n twee maanden geleden heeft de heer Meeuwissen trots gemeld dat hij ook de boeken aan het controleren was in Noord-Brabant met de toevoeging van een mooie organisatie en een fijne werkplek. Van die mooie organisatie vinden we niks, maar ik denk dat de heer Meeuwissen, mevrouw Bovendeerd en ik het met elkaar eens zijn dat de fijnste werkplek toch in Limburg is. Het is goed dat we dit gesprek met elkaar voeren. Ik denk dat in de toelichting, gegeven door zowel de Statenonderzoeker als de accountant, een hele hoop vragen al beantwoord zijn. Die zal ik waar niet nodig niet beantwoorden. Ik denk wel dat als je naar de Controlemcommissie kijkt er twee zaken zijn die technisch benaderd worden, maar ook wel mogelijk politiek nog een vervolg zullen krijgen in de politieke behandeling. Dat gaat enerzijds over de uitvoeringskracht van de organisatie. In hoeverre zijn we in staat om de ambities die we met elkaar hebben geformuleerd nu en in het verleden met elkaar uit te voeren en hoe zijn we ook toegerust op de toekomst? Dat was ook de vraag van de heer Hanegraaff, die daar heel scherp in zat. En hoe gaan we om met het thema onderbesteding, waar we hoe dan ook toch nog een fors bedrag zien staan? We kunnen juichend met elkaar over de straat gaan en zeggen dat we dat fors hebben verminderd, maar er staat nog een behoorlijk deel open. Dat is overigens, ook voor uw beeldvorming, een continu onderwerp van aandacht van het College, die onderbesteding en uitvoeringskracht. Ik ga daar ook wat meer tijd aan besteden. U weet ook dat we als het gaat over de uitvoeringskracht bezig zijn met een organisatie-ontwikkeltraject. Dat is voor een deel ook gericht op uitvoeringskracht: zorg ervoor dat je de ambities die je met elkaar geformuleerd hebt politiek of die je vanuit de wet moet doen, omdat dat gewoon een wettelijke taak is voor de Provincie, voldoende kunt uitvoeren, dat je daar goed zicht op houdt en daar ook op kunt sturen. Dat is een heel belangrijk element. En: zorg er ook naar de toekomst toe voor dat je de juiste mensen aantrekt die de nieuwe taken, als je het zo wil bekijken, kunnen uitvoeren. Overigens is dat geen discussie die we heel solitair met elkaar voeren hier in Limburg. Er zit ook een heel belangrijk element in die onderbesteding, daar waar we het hebben over die specifieke uitkeringen van het Rijk. Ik ga daar ook bij betrekken – dat is niet om u daar tot vervelens toe mee lastig te vallen, maar het is een heel belangrijk onderwerp – de ontwikkelingen rondom het Provinciefonds. Ik kan zeggen dat de finale gesprekken lopen met het Rijk over hoe we dat met elkaar gaan inrichten. We hebben u gewaarschuwd dat dat voor Limburg mogelijk negatieve consequenties zou kunnen hebben. Daar is nog geen uitkomst van, dus daar kan ik nog niets over zeggen. Wat ik daar wel over kan zeggen is dat een van de belangrijke zaken die wij hebben ingebracht als Limburg en voor een groot deel ook de Provincies naar het Rijk toe, dus ook in de gesprekken met de fondsbeheerders als het gaat over het Provinciefonds, dus in dit geval de minister van Binnenlandse Zaken en de staatssecretaris van Financiën, is: wat wij zien, als College – maar dat ziet u ook als Staten,

want dat hebben we meermaals met elkaar besproken – is dat het Rijk op een bijzondere manier, tussen aanhalingstekens, voorzitter, taken overbrengt vanuit het Rijk naar de decentrale overheden. Daar hebben we niet alleen als Provincies last van. Daar hebben ook de gemeenten last van, net als de waterschappen. Dat is namelijk dat ze structureel bezuinigen en incidenteel geld geven. Dat is ingewikkeld als u het mij vraagt, als het gaat over uitvoeringskracht. Dat vind ik echt ingewikkeld. Dat punt hebben we ook meegegeven aan onze onderhandelaars die ook met de fondsbeheerders spreken. Dat is daar ook in die zin erkend. Dus er komt ook een vervolgesprek binnenkort, een actief vervolgesprek, tussen de fondsbeheerders en de Provincies over hoe we dit thema moeten gaan benaderen naar de toekomst toe. Nogmaals, ook die SPUK's ... Als we heel eerlijk zijn en kijken naar een groot deel van die onderbestedingen, dan zit dat heel hard in die SPUK's. Ik zal zo meteen nog iets zeggen over hoe we daarmee omgaan. Je ziet dan dat het vaak dit soort maatregelen zijn: incidenteel geld, waar een hele hoop randvoorwaarden aan zitten waar wij mogelijk nog niet aan zouden kunnen voldoen, omdat die randvoorwaarden een momentopname zijn. Een aantal van die SPUK's is bijvoorbeeld ook niet van het huidige kabinet, maar van een aantal kabinetten geleden. Worden die ambities nog gedeeld? Die hele navolgbaarheid van het effectueren van die middelen ... Of noodzakelijke wetgeving ontbreekt nog. Denk aan stikstof. Denk aan de Natuurwet. Ik ga de politieke discussie hier niet graag ontvlammen, voorzitter, maar dat zijn wel allemaal elementen die invloed hebben op het vrijmaken van die middelen. Als je daar dus niet aan voldoet, kun je ze ook niet gebruiken, maar staan ze wel keurig geparkeerd op de rekening.

De voorzitter: Mijnheer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Dank je wel, voorzitter. Dat roept een verhelderende vraag bij mij op. Wij krijgen die SPUK's. Wij vragen die aan. Wij krijgen die niet proactief gestort met de opmerking: kijk maar wat jullie ermee doen. Hebben wij dat op het moment van aanvragen dan niet inzichtelijk?

De voorzitter: Mijnheer de Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Het eerlijke antwoord is: niet altijd. Dat is het eerlijke antwoord. Dat gesprek voeren wij dus ook continu met de eigen organisatie. We hebben destijds middelen aangevraagd, maar kunnen we ze ook gaan inzetten? Wat was de reden waarom we dat aangevraagd hebben en wat kunnen we er nu nog mee doen? Dat is echt een wekelijks gesprek ook in het College als het gaat over de inzet van middelen voor al die ambities die we hier met elkaar hebben vastgesteld en die we ook behoren uit te voeren naar opdracht van u of van het Rijk. Het is dus ook een toenemend aandachtspunt in de organisatie. Dan kom ik weer terug op dat organisatie-ontwikkeltraject. Daar vertaalt dat zich ook weer in daar waar het gaat om budgetdiscipline, begrotingsdiscipline, daar waar u om gevraagd heeft, daar waar wij ook actief op sturen naar de organisatie toe. Dan zien we echt dat daar wel grote stappen in gezet worden. Ook kan ik u melden: als het gaat over die uitvoeringskracht, die dan ook weer gekoppeld is aan die onderbesteding; daar zit wel een relevantie in voor een deel. Voor een deel zit het natuurlijk in die hele takendiscussie die ik zojuist toelichtte. Maar het goede nieuws, voor zover je dat goed nieuws kunt noemen, is dat de fondsbeheerders met de Provincie in gesprek gaan om te bezien: hoe hebben we dat nou met elkaar ingeregeld en is dat nog wel reëel en vragen we de reële dingen van elkaar? Dat heeft niet zozeer te maken met de situatie van nu, maar zeker met de situatie naar de toekomst toe, omdat we toch zien dat het Rijk steeds meer structureel middelen afbouwt en incidenteel

middelen introduceert om bepaalde beleidseffecten, die men op landelijk niveau heeft bereikt en waarvan de Provincie de uitvoerder is, al dan niet door beleid dat we hier met elkaar geformuleerd hebben, uit te gaan voeren. Daar zit dus wel een correlatie, als je het zo wil bekijken. We zijn heel actief bezig om dat, samen met u, inzichtelijk maken, maar ook om dat gesprek met elkaar te voeren. We doen dat ook overigens heel actief en proactief, ook naar u toe.

De voorzitter: Mijnheer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u, voorzitter. Ik kan me een coalitie of regeerakkoord van enige tijd geleden herinneren, waarin ook de ambitie stond om het aantal specifieke uitkeringen terug te brengen. Zien we daar al een begin van of is dat nog te vroeg?

De voorzitter: Mijnheer de Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Ik ga niks afdoen aan de herinneringen of het geheugen van de heer Sol. Volgens mij is dat juist. Dat was het vorige kabinet. Ik moet zeggen: daar hebben we niks van gezien, eerlijk gezegd. Ik heb dat niet geëffectueerd gezien in de boeken van de Provincie, noch in beleidskeuzes die gemaakt zijn op rijksniveau. Waren er maar keuzes gemaakt, zou ik bijna willen zeggen. Maar dat leidt wel tot de situatie waar we nu met z'n allen naar kijken. Dat betekent niet dat we bij de conclusie blijven dat dat niet gebeurd is. We vinden nog steeds dat dat onze taak is als College. Ook onze organisatie vindt dat, laat dat helder zijn. We hebben met elkaar een taak om te proberen de gelden die zijn toebedeeld aan Limburg toch op een goede manier in te zetten. Dus er zit ook veel meer proactiviteit in vanuit deze organisatie naar het Rijk toe om ook het Rijk te challengen, bijna zoals de heer Zeedzen zegt: er zijn middelen afgeroepen tegen bepaalde voorwaarden. Daar kunnen we misschien niet helemaal aan voldoen of misschien waren ze niet helemaal zo bedoeld zoals nu, maar we gaan toch kijken of we dat kunnen gaan doen met elkaar. We moeten ze wel gaan activeren. Het geld is er wel voor bedoeld. Misschien dat de beleidsvoornemens vanuit dit huis niet een-op-een passen bij de randvoorwaarden zoals ze destijds zijn afgesproken of zoals ze nu bij het Rijk liggen, maar we moeten wel met elkaar vooruit. Het goede nieuws is, zou ik willen zeggen: die uitvoeringskracht van die organisatie staat centraal bij alles wat we met elkaar doen. Ik wilde zojuist ook zeggen, mijnheer Sol, dat we dat ook steeds meer naar u toe spiegelen als het gaat om nieuwe ambities die mogelijk vanuit de Staten komen, ook bijvoorbeeld in de resterende bestuursperiode van deze Staten. We weten al dat onze opgave en de ambities die we hebben met elkaar hoog zijn, buitengewoon hoog. We doen veel meer dan wat we wettelijk zouden moeten doen als Provincie en dat is prima. Dat is een keuze die we met elkaar gemaakt hebben. Maar dat betekent ook nog steeds dat je heel graag – daar stuurt u ook heel actief op – je beleidskeuzes en je ambities met elkaar wil waarmaken. Je wilt ook terug naar je achterban en zeggen: we zijn iets met elkaar begonnen en dat willen we ook graag met elkaar afmaken. Dat wil je ook controleren. Daar wil je ook op kunnen toezien. Dat is uw rol. Daarom proberen wij, ook naar aanleiding van uw aandringen, grip te krijgen op de onderbesteding en te zorgen dat de uitvoeringskracht op peil blijft. Daar heeft u meermaals toe opgeroepen. Ook dankzij de inzet, niet alleen van deze commissie, maar ook van de Staten, is er een steeds scherper beeld in hoe we dat met elkaar doen. Ik zou bijna zeggen: daarover ben ik optimistischer dan vorig jaar. Maar het blijft – dat wil ik hier wel duidelijk markeren – een aandachtspunt hoe het Rijk om blijft gaan met het verschil tussen structureel bezuinigen – dat is het vaak – en incidenteel middelen toebedelen en de randvoorwaarden die men daaraan koppelt.

Het blijft een gesprek tussen Rijk, IPO, Provincies en uiteraard u als kaderstellend en controlerend orgaan. Daar zit nog heel veel technische realiteit achter, zoals mevrouw Bovendeerd ook net heeft toegelicht, daar waar het gaat om de precieze afspraken. Hoe gaan we daarin met elkaar om? Maar het korte antwoord op uw vraag, wat u overigens nooit zo van mij gewend bent, is: nee. Het lange antwoord: het ligt vele malen genuanceerder. Ook als je verder doorkijkt in de organisatie: welk effect heeft het op de organisatie en hoe willen we omgaan met de ambities die we met elkaar hebben? Laten we ook heel eerlijk zijn – ik denk dat we dat altijd naar elkaar zijn in dit gremium: we hebben ambities genoeg op dit moment. Laten we ook goed kijken dat we de organisaties ook in staat stellen om die waar te maken met elkaar. Het stapelen van ambities is altijd mooi naar buiten toe, maar als we in de organisatie kijken, dan zien we dat daar een organisatie-ontwikkeltraject loopt, waarbij we heel veel zaken op een goede manier met elkaar aan het organiseren zijn, maar dat loopt ook nog. Volgens mij, voorzitter, kom ik aan de beantwoording van de vragen toe. Hoeveel tijd heb ik daar eigenlijk voor?

De voorzitter: 37 minuten in totaal.

Gedeputeerde Satijn: En die gaan nu in, begrijp ik?

De voorzitter: Nee, er zijn al tien minuten weg.

Gedeputeerde Satijn: O. De uitvoeringskracht, daar heb ik het even ... De uitvoeringskracht, daar heb ik het volgens mij over gehad. Ik heb het ook gehad over de detaillering per programma. Wat wij ieder jaar ook goed doen, is luisteren naar de wens van de Staten en proberen die wens zo goed mogelijk in de navolgende rapportages in te vullen. U controleert op programmaniveau. Dat is ook het niveau waarop verantwoording wordt afgelegd aan PS. Dat is feitelijk ook een antwoord op de opmerking van de heer Wetemans. U heeft gevraagd naar veel meer details. Daar hebben we in 2025 – ik ben even de datum kwijt, daar kom ik zo wel op – u al een mededeling over gestuurd waarin wij uitleggen waarom we het doen zoals we het nu met elkaar doen. Als u daar andere wensen in heeft, dan heeft u die wens kenbaar te maken, moet er een meerderheid voor zijn en moeten we dat met elkaar gaan doen. We hebben gezegd: vanuit pragmatiek, maar ook vanuit beheersbaarheid doen we dat op de manier zoals we dat doen. De heer Sol had ook nog een vraag gesteld over financiële vaste activa. Ik heb de accountant dat horen toelichten. Inzicht in stapeling van instrumenten richting verbonden partijen. In de paragraaf over verbonden partijen proberen we zo goed mogelijk te detailleren hoe dat georganiseerd is. Dat kunt u ook zien in de individuele factsheet van de verbonden partijen. Die kent u ook. Ik vind die zelf heel krachtig als je wil zien: wat is er nou precies met elkaar afgesproken en welke instrumenten hebben we ingezet als Provincie om die verbonden partijen dat te laten doen wat ze doen? U heeft behoefte aan langjarige inzichten in verbonden partijen, ook bijvoorbeeld ten aanzien van afwaarderingen. Ook daar heeft de accountant al iets over gezegd, daar waar het BBV van toepassing is ... We hebben in het kader van realistisch begroten zoveel mogelijk afwaarderingen in de begroting en meerjarenrekening opgenomen. Wat we natuurlijk wel zien, als je het hebt over de jaarstukken zelf, is dat het natuurlijk vooral gaat om een terugblik en niet zozeer om een vooruitblik. Maar je kunt natuurlijk vanuit de terugblik ook conclusies trekken naar voren toe. Ik kom bij mevrouw Boven uit. Ook bij haar ging het over de boekwaarde en de balanswaarde. Ik heb dat ook gehoord. Daar heeft de accountant denk ik een uitstekende toelichting op gegeven. U heeft een vraag gesteld over het LEF. 'We hebben eerder € 28 miljoen gestort. Maken we gebruik van de risicoreserve van een ander doel?' De risicoreserve voor het LEF is groter dan die € 28

miljoen. Een deel van het bedrag in de risicoreserve, opgenomen voor het LEF, is omgezet in een voorziening. Eigenlijk is het antwoord op die tweede vraag dus ook: nee. Over de afwaardering is ook gesproken. Als een boekwaarde hoger is, betekent dat dan dat ... Was de boekwaarde niet te hoog? Dat was uw vraag. Dat ging over MAA. De accountant heeft gezegd hoe die systematiek werkt. Dat zou dus inderdaad een juiste conclusie kunnen zijn uiteindelijk. Worden afwaarderingen meegenomen als negatief rendement in het portfolio-overzicht? Het antwoord is: ja, die worden meegenomen. Maatschappelijk rendement. Dat is altijd een goede vraag. Als je het hebt over financiële instrumenten die je inzet, zie je dan maatschappelijk rendement terug in het portfoliomanagement? Dat zie je niet in het portfoliomanagement. Dat is een financiële benadering. Dat moet u vooral zoeken in de rapportages die aan PS worden voorgelegd daarover, periodiek, als het gaat over die projecten, vooral als je het hebt over de Regeling Grote Projecten. Daarin kun je met elkaar concluderen, politiek of niet, of je vindt dat het maatschappelijke rendement er is of niet. Maar dat is natuurlijk waar je mee begint als je een Statenvoorstel voorlegt. Dan heb je die afweging met elkaar te maken. Dan heb je die politieke discussie met elkaar: is het ons dit waard en waarom doen we dit met elkaar? In SiS 4.0 hebben we daar natuurlijk ook altijd goede gesprekken over. Überhaupt daar waar het gaat om SiS volgen we een juiste methodiek om te komen tot een besluit en wegen we daarin af: wat is de financiële inzet ten opzichte van het politieke doel dan wel het maatschappelijke doel? Daar hebben we het dan over. Dus je moet vooral dat maatschappelijke rendement zoeken in de rapportages die we dan met elkaar delen en je moet daar het politieke gesprek over voeren. Maar dat staat dus niet in het portfoliomanagement. Dan kom ik bij mevrouw Schuurung uit. Zij vroeg: kan het College toelichten hoe in programma 1 die onderbesteding zit?

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, dank u, voorzitter. Ik had nog een vraag over het rendementsoverzicht, namelijk of de genomen voorzieningen en afwaarderingen daarin mee worden genomen als negatief rendement.

Gedeputeerde Satijn: Op het tweede deel van uw vraag was het antwoord 'nee', maar op het eerste was het een 'ja'. Worden afwaarderingen meegenomen als negatief rendement in het portfolio-overzicht? Ja, deze worden meegenomen. Dat was het antwoord. Ja. Dan kom ik bij mevrouw Schuurung uit. Over de onderbestedingen heb ik het vrij uitgebreid gehad. Dat zit vooral vast op die SPUK's en de afhankelijkheid van derden, heet dat zo mooi. Dat betekent dat we in het speelveld natuurlijk te maken hebben met vragen en opmerkingen van partijen om ons heen, die een aantal projecten dan wel ambities die we met elkaar geformuleerd hebben uitvoeren. Maar nogmaals, daar wordt heel actief op gestuurd vanuit het College. Iedere week zowat wordt ook met elkaar besproken, bij bestaande projecten, maar ook bij nieuwe ambities en voorstellen die komen voor te liggen: hoe zit het nou precies met die onderbesteding? We doen dit juist omdat het een belangrijk onderwerp is in de Staten. Zorg er ook voor dat we niet alle ambities dubbel aan het uitvoeren zijn. Wat staat er nog uit in de organisaties? Zijn we in staat om dat te doen? Er wordt ook weer gekeken naar die relatie met uitvoeringskracht. Dit is zowat een permanent onderdeel van gesprekken die we met elkaar voeren in het College. Dat is nu met een voorzichtige daling tot uitdrukking gekomen. Ik verwacht dat dat volgend jaar nog veel beter is. Het is ook een permanent onderdeel vanuit het organisatie-ontwikkeltraject. Ik heb het al eerder genoemd, rondom dat portfoliomanagement. Ook het team onder leiding van de dame die naast me zit, de clustermanager Financiën, voert maandelijks gesprekken met alle clusters daar waar het gaat om de budgetten en

begrotingen die er zijn en de middelen die nog beschikbaar zijn, ook daar aanjagend: ga toch kijken of je ook niet het Rijk kan challenge op de voorwaarden die in die SPUK's staat, om het geld dat er toch staat effectief in te zetten op de plannen die we met elkaar gemaakt hebben. Dat is een proces van een aantal stappen vooruit en soms een aantal stappen achteruit.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik kan me goed voorstellen dat het lastig sturen is als het gaat over het Rijk en de SPUK's en dergelijke. Maar dat werkt gedeeltelijk natuurlijk ook nog de andere kant op. Ik zag ook wel een aantal posten die overgeboekt worden omdat bijvoorbeeld gemeentes geen gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om subsidie of cofinanciering aan te vragen. Ik heb Gedeputeerde Faassen ook horen zeggen dat er ook bij uitvoeringsorganisaties bijvoorbeeld een probleem zit in de capaciteit. Hoe gaan wij daarmee om in de ramingen en de planningen die wij maken? Hebben we daar invloed op en hebben we daar gesprekken over? Of is het: we zorgen dat we genoeg geld budgetteren, zodat iedereen het kan aanvragen en als ze het niet doen, dan is dat helaas zo. Of ligt die werkrelatie anders?

De voorzitter: Mijnheer de Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Dat ligt in die zin anders, dat in die geval de portefeuillehouder zeer actief is als het gaat om het activeren van de derde partij in dit geval. Dus als je afhankelijk bent van die gemeente of van andere partijen, wildbeheereenheden bijvoorbeeld, of ze al dan niet de subsidies aanvragen, dan is deze portefeuillehouder er zeer actief in om dat te activeren. Dus als het gaat om dat programma 1, waar een deel van die SPUK's in zitten, dan is de betreffende portefeuillehouder zich zeer bewust van die situatie. Daarom zeg ik ook: we hebben het er wekelijks met elkaar over om te zorgen dat ook het College in een goede positie is om de afhankelijkheid van die derde partijen tot een minimum te beperken, juist door die partijen aan te spreken ook op de mogelijkheden die er zijn, maar je loopt echt tegen een aantal beperkingen aan, die ook door het Rijk zijn opgelegd als het gaat over die SPUK's. Dus het is niet een reactieve inzet vanuit het College. Nogmaals, er wordt ook heel nadrukkelijk over gesproken met de clusters zelf om te bezien waar er nog mogelijkheden zitten om bepaalde middelen in te zetten, al dan niet, binnen de ambities die zijn vastgesteld. Dus op dit moment zie je een heel actief samenspel van een College met een ambtelijke organisatie, met een ring van partijen waar je al dan niet afhankelijk bent. In dit geval: ja. Daar is het Rijk een speler in. Daar wordt actief mee gesproken. Maar dit geldt ook voor derde partijen in Limburg zelf, die al dan niet gebruik (willen gaan) maken van de middelen die op de bankrekening staan. Dus het is zeker geen passief geheel. De portefeuillehouder is zich ook zeer bewust van zijn positie van de SPUK's in zijn portefeuille en doet er echt alles aan om dat te activeren.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Ja, voorzitter, dank u wel. Ik heb een vervolgvraag. Mijn vraag was niet zozeer of het College daarin een passieve houding inneemt. Ik denk dat we allemaal zien dat we proberen te doen wat we kunnen. Mijn vraag gaat meer over: in hoeverre moeten we ook realistisch zijn dat dat niet 100% in onze invloedssfeer ligt en dat wij dus wel kansen willen creëren en ruimte willen

creëren, maar of mensen vervolgens gebruikmaken van die ruimte ligt niet volledig bij onszelf, ook niet als we daar nog een keer gaan praten. Als dat zo is, dan is natuurlijk een gedeelte overboeking of onderbesteding gewoon te verwachten en moeten we daar misschien ook realistisch naar kijken. Ik denk dat mijn vraag meer daarin zat: in hoeverre is het überhaupt realistisch om dat terug te brengen of zal daar altijd een bepaald percentage blijven bestaan op die manier en hoe groot zou dat dan ongeveer zijn? Daar was ik meer naar op zoek.

Gedeputeerde Satijn: Het antwoord op uw laatste vraag is: ja. Ik denk dat het heel realistisch is om te denken, gelet ook op de toelichting die we nu hebben gegeven, maar ook in het verleden, dat je een deel van die middelen nooit zult gaan gebruiken, juist vanwege de toelichting ook die we al vaker hebben gegeven dat een deel van die SPUK's zijn origine kent, niet alleen, zoals de heer Sol zegt, één kabinet geleden, maar zelfs meerdere kabinetten geleden. De beleidsambities die destijds bestonden zijn mogelijk op dit moment niet meer realistisch. Daar zit ook echt een taskforce op die dat onderzoekt en daar ook dagdagelijks met het cluster Financiën mee aan de slag is. Dat hebben we ook echt ingeroepen naar aanleiding van de bespreking met u vorig jaar. We hebben gezegd: we willen echt weten wat die toekomstbestendigheid is van die SPUK's. Zitten er geen SPUK's bij waarvan we gewoon afscheid moeten nemen, omdat ze nooit gebruikt zullen worden? Dat wordt nog geïnventariseerd. Het is niet zozeer zo dat dat een heel langlopend proces is, maar de clusters zijn heel nadrukkelijk op zoek naar haakjes in die SPUK's die we nu kunnen inzetten op het huidige beleid. Daar helpt het overigens niet bij – dat is geen jij-bak, voorzitter – dat het Rijk soms zelf ook nog zoekend is binnen de maatregelen die zij zelf genomen hebben. Je zult het bijna niet verwachten, maar dat is zo. Dus als je het hebt over de inzet van die SPUK's, zie ik, nogmaals, een heel actieve houding aan deze kant van de tafel, net zoals aan uw zijde, maar ook in de organisatie zelf. We zien alleen ... Ik denk bijvoorbeeld aan een regeling waar ik in mijn eigen cluster ook ervaring mee heb. Dat ging over de hoogwatertegemoetkoming rondom omzetschade die destijds geleden is. U heeft toen opgeroepen aan ons: ga na of we die middelen alsnog kunnen inzetten voor de Limburgse ondernemer. Daar voeren we echt bijna maandelijks goede gesprekken over met de RVO, maar een antwoord hebben we nog niet. We zijn al een jaar met elkaar in gesprek. Dat heeft er ook alles mee te maken dat we binnen de Haagse sfeer, maar ook vanuit Financiën – dan heb ik het over het ministerie van Financiën – al dan niet de opdracht krijgen om bepaalde SPUK's op te heffen of niet. Dus daar zit echt een heel proces achter. Dat begint aan de goede kant bij u, ook aan de goede kant bij ons, en ook in de organisatie, die er dagdagelijks mee bezig is om dat in kaart te brengen, ook om ervoor te zorgen dat er uiteindelijk een antwoord op komt. We hebben daar ook als College van gezegd: we moeten daar heel duidelijk in zijn. Als er een SPUK in zit die nooit meer gebruikt gaat worden, dan kunnen we er beter afscheid van nemen, het geld terugboeken en dat is het dan. Dat is een lopend proces op dit moment. Ik hoop dat ik u hiermee een beetje een beeld heb gegeven van hoe het achter de schermen loopt. Daarbij ben je dus niet alleen afhankelijk van derde partijen in de zin van vragende financiële partijen, maar ook van een ministerie of Rijk dat uiteindelijk een SPUK heeft toegekend en nog niet helemaal zeker weet wat ze daarmee wil. Dat is overigens geen probleem van Limburg alleen, maar – ik denk dat de accountant dat kan bevestigen – dat zie je door heel veel Provincies in Nederland. Zo houden we elkaar ook een beetje bezig. Maar het is zeker de inzet van dit College om daar zeker naar u toe, maar ook naar de eigen organisatie toe, tot een helder antwoord te komen.

De voorzitter: Mijnheer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Ja, dank je wel, voorzitter. Er ligt veel focus op die SPUK's. Ik ga hier niet weerleggen dat dat een groot aandeel is. Wat ik wel vreemd vind, is een antwoord op een vraag van mij. In de lijst van technische vragen vraag ik om een uitsplitsing van de oorzaak voor de overboekingen. Er wordt gesteld dat het met het huidige systeem niet mogelijk is om de onderliggende oorzaak, zoals uitvoeringscapaciteit, fasering, vertraging, rijksmiddelen/SPUK's, afzonderlijk te specificeren. Ik heb geen idee hoe groot dat aandeel van die SPUK's is, terwijl we dat wel nu heel prominent stellen.

De voorzitter: Mijnheer de Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Mevrouw Rasenberg zegt het terecht: u bent op zoek naar oorzaken. Dat kunnen we nog niet vastleggen. We kunnen wel het verschil aanmerken tussen SPUK's en bepaalde subsidies. Dat kunnen we wel aangeven. Maar uw vraag zat volgens mij wat dieper, namelijk op de oorzaken daarvan. Dat is niet altijd even eenduidig te zeggen. Nogmaals, dan zit je op het verschil per SPUK. Dan zit je op het verschil per uitvoeringsinstrument dat je inzet. Dat is lastig na te gaan in het hele systeem zoals we dat nu kennen. Dat is bijna niet na te gaan. Dus wij kunnen wel degelijk een onderscheid maken tussen het aandeel SPUK's bijvoorbeeld en andere instrumenten die we inzetten. Daar kunnen we veel meer over zeggen. Maar niet over de root cause waar u naar op zoek bent.

De voorzitter: Mijnheer Zeedzen.

De heer Zeedzen (BBB): Dat is dan toch een interpretatiedingetje. Er staat letterlijk: 'Kunt u per programma uitsplitsen welk deel van de overboeking wordt veroorzaakt ...' Dan is puntje 5 'rijksmiddelen/SPUK's'. Ik kan het niet mooier maken dan het is. Ik ga ervan uit dat dat inderdaad dan aan de interpretatie ligt, maar ik ben wel duidelijk op zoek naar wat het aandeel daarvan is.

Gedeputeerde Satijn: Laten we dat vooral even vasthouden met elkaar, want wij zijn daar ook naar op zoek in die zin. U bent een van de voorvechters geweest van het aan de kaak stellen van die onderbesteding. Wij zijn er dagdagelijks mee bezig om te bezien hoe we dat, zeker daar waar het gaat om die SPUK's, maar ook om die uitvoeringskracht, heel goed in beeld kunnen krijgen. Voorzitter, we gaan naar oos limburg. Over het detailniveau hebben we het gehad. 'Doelmatigheid en efficiëntie van de uitgaven, die kan ik nergens terugvinden.' Hier vinden in de regel altijd artikel-217.a-onderzoeken op plaats. Dat zijn onderzoeken die GS zelf initieert om doelmatigheid en efficiëntie na te gaan. U had ook de vraag over de mogelijkheid om ...

De voorzitter: Mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Zou u dat nog eens kunnen herhalen? U zegt: GS initieert onderzoeken op ...

Gedeputeerde Satijn: Ja, dat zijn artikel-217.a-onderzoeken. GS heeft ook de verplichting om te onderzoeken of budgetten doelmatig en efficiënt worden ingezet. Daar rapporteren we uiteraard over aan u. Dat vindt op regelmatige basis plaats. Die onderzoeken worden aan u voorgelegd. Dus als u het heeft over doelmatigheid en efficiëntie, dan hebben we zelfs een onderzoeksverplichting. Dat doen we al heel

lang trouwens. Dan had u nog de vraag gesteld over de mogelijkheid om bijgehouden dossiers te kunnen inzien via de Griffie. U kunt daar altijd via ambtelijke bijstand ook, als u bepaalde dossiers iets verder wil doorgronden en finaler wil doorgronden dan wij rapporteren, nadere informatie op krijgen.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Ik zou dat eigenlijk het liefst bij onze eigen ambtenaren, de Griffie, willen neerleggen, dus dat zij bijhouden wat er precies gebeurt en dan op een dusdanige manier dat in de tijd uitgezet wordt dat welke beslissingen genomen zijn en welke bedragen daarmee gemoeid zijn. Ik neem aan dat u als College ook informatie op een fijne manier aangeleverd krijgt door uw ambtenaren en dat u niet alles bij elkaar moet zoeken in uw eentje, Zeker voor kleinere partijen die sowieso al financieel heel hard getroffen worden door Provinciale Staten is het bijna onmogelijk. Het zou fijn zijn als dat inderdaad op een mooie manier gebracht wordt, ofwel door GS, ofwel door ambtenaren van onszelf.

Gedeputeerde Satijn: Als ik de heer Wetemans zo hoor, is dat allereerst een opmerking gericht aan zijn collega's, aan Provinciale Staten. Hij vraagt allereerst ook om assistentie vanuit de Griffie. Dat laat ik ook even daar liggen, dus bij u en de Griffie. Zodra u een rol voor ons ziet, dan horen we dat graag en zullen we die met alle plezier nemen. Dan kom ik bij de heer Nijskens uit. Ook hij had een vraag over SPUK's. Hij had ook de opmerking dat Enexis geen onderdeel meer is van Essent. Dat is juist en dat zullen we aanpassen. Hij had ook een opmerking over overboekingsvoorstellen. Daar hebben we het uitgebreid over gehad. Overigens is uw constatering juist. De accountant zei dat ook al zojuist. Als je gaat kijken naar de lijst van deelnemingen en je kijkt naar de stille reserve, dan is de vermogenspositie mogelijk heel anders van deze Provincie, maar daar mogen we inderdaad niet over rapporteren op de manier zoals de corporates dat doen. Dan kom ik bij de heer Hanegraaff uit. Uitvoeringskracht. Daar hebben we het volgens mij voldoende met elkaar over gehad. Wat zijn de consequenties van prioritering van de onderdelen die we niet meer doen? Dat is overigens een heel goede vraag en onderdeel van de hele exercitie intern, waarbij we nagaan: welke zaken worden nog uitgevoerd in het huis die nog onderdeel uitmaken van oude ambities? Hebben we die op een goede manier afgesloten of zijn we nog oude ambities aan het uitvoeren? Daar rapporteren we uiteraard ook over in de P&C-cyclus, maar dat is ook onderdeel van die hele exercitie die we hier in het huis doen met elkaar. Ook u heeft een ambitie, net als een aantal van uw collega's, om inzichtelijk te maken wat er binnen verschillende boekjaren verschoven is. Wat ik wel hoor ... Misschien dat we daar nog met de heer Zeedzen over in gesprek raken. We kunnen misschien wel een iets nadere onderbouwing geven daar waar het gaat om die SPUK's en die andere instrumenten. Als u dat wat meer rust geeft over of we al dan niet in control zijn en hoe we ook het gesprek met het Rijk aan het voeren zijn over die SPUK's, doen we dat met veel plezier. We kunnen daar alleen maar de steun van uw huis in gebruiken als het gaat om de gesprekken die we op dit moment voeren met het Rijk. Je ziet daar nadrukkelijk wel een soort van terugduweffect, waarbij het Rijk natuurlijk haar ambities probeert te verwezenlijken door zoveel mogelijk taken, althans door een groot deel van haar taken, te transformeren naar decentrale overheden. Dat heeft ook weer relevantie met die uitvoeringskracht, maar ook weer met de middelen die daaraan gekoppeld zijn. We zijn in ieder geval als Provincie heel streng geworden en accepteren niet zomaar de cadeautjes uit Den Haag, maar we gaan heel nadrukkelijk na: wat kunnen we ermee, wat moeten we ermee en wat betekent dat voor ons huis? Het is overigens best een lastig te doorbreken cyclus aan de Haagse kant, als ik heel eerlijk ben. Men ziet het nog steeds als een heel goede mogelijkheid om toch beleidsambities op Haags niveau te

bereiken en de uitvoering vooral bij decentrale overheden neer te leggen. Bij mijn weten is de minister van Binnenlandse Zaken geen VVD-minister. Misschien dat hij ooit een VVD-verleden heeft gehad, maar volgens mij is hij lid van het CDA. Bij Financiën zeker. Dat zeker. Absoluut. Ja, over de onderbesteding heb ik volgens mij heel duidelijk aangegeven dat dat een onderwerp is dat wij heel nadrukkelijk met elkaar bespreken en ook vastpakken, mijnheer Hanegraaff, waarbij ik echt nadrukkelijk wil zeggen: dit is een onderwerp dat wekelijks aan de orde komt in de overleggen die we hebben met de organisatie. Dus nogmaals, het is voor u een belangrijk onderwerp, maar voor ons net zo, zeker ook gelet op de opmerkingen die in het verleden gemaakt zijn door u en de commissie. Dan dubbelcheck ik het heel even in mijn systeem. Ik zie hier geen vragen van de BBB. Ja, ook daar zagen we natuurlijk de verschuiving van die boekjaren. Nogmaals, daar kunnen we mogelijkheid iets meer in de openbaarheid over zeggen daar waar het gaat over de onderverdeling, zonder dat we heel erg terugkomen op de root cause. Daarover kunnen we nog niet 100% rapporteren. U had ook nog een opmerking over KPI's hanteren aan de voorkant voor het terugdringen van onderbesteding. We zijn wel echt in overleg met de accountant als het gaat over het verbeteren van het proces van de lastneming van meerjarige projectsubsidies. Daar zitten we heel scherp op. Dat heeft ook weer te maken met die afhankelijkheid van derden. Ook het aanscherpen van de regels voor de inzet van de SPUK's ... Daar loopt ook die landelijke discussie over, waar mevrouw Boven het ook voor een deel over gehad heeft. Dat blijft ook de waakzaamheid van dit College. We zitten echt op een sterke positionering van onze directie en GS als opdrachtgever, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Voorzitter, volgens mij heb ik dan alle vragen, opmerkingen, beschouwingen en kritische noten behandeld. Tot zover.

De voorzitter: Dank u. Mijnheer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): Ik moet naar een volgende bijeenkomst over de toekomstvisie. Maar ik heb mijn vragen aan mijn buurman doorgegeven voor het volgende punt.

De voorzitter: Oké. Prima. Dank u. Succes. Dan gaan we naar de tweede termijn. Ik geef het woord aan mijnheer Zeedzen. Mijnheer Zeedzen, aan u het woord in de tweede termijn.

De heer Zeedzen (BBB): Ik had net wel iets, maar ik ben het kwijt.

De voorzitter: Dat komt misschien dadelijk wel terug. Dan zie ik wel een handje komen, ja? Mijnheer Nijskens. Ook niet. Mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Ja, nog een klein vraagje. Er was ook een risico met betrekking tot het pensioen van de politieke ambtsdragers. Dat staat in het rapport van de heer ... Maar u mag daar ook op antwoorden, Gedeputeerde. Is dat een groot risico?

De voorzitter: Mevrouw Schuur, aan u het woord.

Mevrouw Schuur (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Er is toegezegd dat wij een aantal dingen schriftelijk krijgen, zowel van de Statenonderzoeker als van de Gedeputeerde, als ik het net goed gehoord heb. Dat zullen we nog even afwachten. Wat ons betreft is dat voor nu voldoende. Ik neem aan

dat eventuele reacties vanuit GS in ieder geval voor de Statenvergadering bij ons zijn. Dan is dat voor de technische behandeling wel voldoende.

De voorzitter: Mevrouw Boven. Mijnheer Sol. Dan rest alleen maar een vraag aan mijnheer Bodewitz, of hij nog vragen beantwoorden kan.

De heer Bodewitz: Ja, dank u, voorzitter. Ik heb dat gezien, mijnheer Wetemans. Ik heb daar in de analyse geen aandacht aan besteed. Ik weet dat het een risico is, maar hoe groot het is en wat daar precies aan ten grondslag ligt; wellicht is het een vraag voor GS. Ik wil hem ook met alle plezier meenemen in de beantwoording van de vragen die wij sowieso gaan beantwoorden.

De voorzitter: Dat doen we dadelijk. We nemen hem even mee, ja? Dan vraag ik aan de accountant of hij ook nog wil reageren op wat hier nog gezegd is.

De heer Meeuwissen: Ja, ik kan die vraag van de politieke ambtsdragers trachten te beantwoorden. Er is namelijk een nieuwe systematiek van overdracht van bepaalde pensioenrechten. Dat betekent dat je nu als Provincie daar een nieuwe berekening hebt moeten maken. De komende jaren gaat dat op dezelfde wijze plaatsvinden. Je moet met het rentepercentage rekening houden, met kostendekkendheidspercentages. Eenmalig kostte dat heel veel overheidsorganisaties het afgelopen jaar geld. De komende jaren moet je de nieuwe systematiek gaan bijhouden en ook in een jaarrekening in zo'n voorziening laten landen. Ik verwacht naar de toekomst toe niet meer zo heel veel problemen, behalve dan dat je het moet finetunen op de nieuwe systematiek.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Een vervolgvraag. Bouwen wij zelf een voorziening op voor de pensioenen van de politieke ambtsdragers?

De heer Meeuwissen: Nu moet je die voorziening ervoor hebben, maar dat gaat straks allemaal overgedragen worden. Dan ben je het kwijt. Maar voorlopig zit je daaraan vast en is die voorziening ook gevormd.

De voorzitter: Goed zo. Ik dank u voor de beantwoording van de vragen. Dan geef ik als laatste het woord aan de Gedeputeerde, mijnheer Satijn. Mijnheer Satijn, u hebt het laatste woord hierop.

Gedeputeerde Satijn: Ja, voorzitter. Een woord van dank dan voor deze uitvoerige uiteenzetting. Ik denk dat we met elkaar een goed gesprek hebben gehad over hoe uw commissie kijkt naar de stukken die voorliggen. Het is inderdaad een technische benadering nu. **Over een aantal weken volgt de politieke benadering. Dan zullen ook de antwoorden zoals die zijn toegezegd bij uw Staten geland zijn.** Dan kunnen we met elkaar het politieke gesprek voeren, voorzitter. Dus dank.

De voorzitter: Dan concludeer ik dat het onderwerp voldoende is behandeld. Voordat we overgaan naar het volgende agendapunt wil ik graag kort stilstaan bij het feit dat dit het laatste controlejaar is geweest van onze accountant. Namens de commissie uitspreken voor de inzet, deskundigheid en betrokkenheid

die de afgelopen jaren zijn getoond bij de controle van de jaarrekening. De samenwerking hebben wij als zeer prettig en constructief ervaren. Dank voor de zorgvuldige wijze waarop invulling is gegeven aan deze belangrijke taak en voor de bijdrage aan een transparante en betrouwbare financiële verantwoording. Wij wensen u veel succes bij uw toekomstige werkzaamheden en danken u hartelijk voor de samenwerking in de afgelopen jaren. Tot zover. Dank u.

De heer Meeuwissen: Mag ik daar kort op reageren? Dank voor de mooie woorden. We hebben het uiteraard met heel veel plezier gedaan de afgelopen jaren. Fijn dat we ook nog quorum hadden vanochtend en dat we de belangrijke jaarrekening als sluitstuk van de P&C-cyclus toch nog hebben kunnen behandelen. Veel succes met jullie nieuwe partner.

De voorzitter: Dank u. Dank u, nogmaals. Hartstikke bedankt.

De commissiegriffier,

De voorzitter,

Weesepeel

Bosch